

**LONDON
UNDERGROUND**

**Rebele fără cauză prin subteranele londoneze de avangardă. Un
reportaj de Manu Babescu și Maria Balabaș.**

Citiți ÎN » PAGINILE 4-5

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » **EDIȚIA NAȚIONALĂ** » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

ARTISTUL ASOCIAT

Săptămîna 1 – Text de autor
Săptămîna 2 – Criticii despre...
Săptămîna 3 – Colegii de
breaslă despre...

mai –
**GABRIELA
ADAMEȘTEANU**

NR. 179 » 17 – 23 mai 2008 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

Îmi doresc ca festivalul să fie o piață de teatru

Mihaela Michailov

Un interviu cu Cristina Modreanu, selecționar unic al Festivalului Național de Teatru: „Caut spectacole care să se poată compara cu producțiile europene, caut creații îndrăznețe, chiar controversate, caut tineri creatori capabili să trezească curiozitatea internațională”.

ÎN » PAGINA 8

Enciclopedia Kronos Quartet

Luiza Vasiliu

Kronos Quartet sînt adepții unui eclecticism fantastic, care nu mai ține cont de delimitările de gen și adună la un loc Mexicul, Islanda și Irakul, jazzul și rockul, secolul al XIV-lea și secolul XXI.

ÎN » PAGINA 6

NY 10016. Noul cod al poeziei românești

FOTO: Oana Merișan

» În perioada 1-8 mai a avut loc proiectul *The Missing Arm of Venus*, organizat de Institutul Cultural Român din New York. Proiectul a constat în două lecturi publice susținute la New York, pe perioada Festivalului PEN World Voices, de nouă poeți români: Nina Cassian, Nora Iuga, Saviana Stănescu, Elena Vlădăreanu, V. Leac, Dan Sociu, Eugen Suman, Răzvan Țupa și Constantin Vică. Traducătorul textelor (și uneori interpretul lor în limba engleză) a fost Adam J. Sorkin.

» Așa cum scriu în dosar patru dintre poeții prezenți, întrebarea la care s-a răspuns a fost nu ce poate face poezia românească pentru SUA, ci ce a făcut America poezilor români. Un șoc cultural, o naturalizare, o nouă perspectivă asupra literaturii? Sau toate trei deodată?

**Texte de Constantin Vică,
Dan Sociu, Răzvan Țupa
și Elena Vlădăreanu
ÎN » PAGINILE 9-11**

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Să nu fim gravi

Să rîdem? Nu. Analizii ne învață să fim gravi. Nu se poate așa ceva! Unde sîntem, în junglă? Trăim totuși în secolul XXI România e în Uniunea Europeană! Asemenea manifestări sînt nedemne, inimaginabile, intolerante! Da, cam așa ne spun analiștii, iar dacă ne spun ei, ar trebui să-i credem. Analiștii știu întotdeauna ce spun. Ei vin acolo, în televizoarele noastre, au chipuri încruntate, congestionate uneori, au voci puternice, tonalități aspre, arată cu degetul spre o societate în derivă, ne învață să gîndim. Doar de asta sînt analiștii. Trebuie să-i luăm întotdeauna în seamă. Mai ales într-o situație *ait de gravă* precum aceasta.

Ce s-a întimplat, de fapt? A început campania electorală. Cu bite, topoare și pistoale. La Giurgiu, în comuna Lepurești, opt susținători ai candidatului PD-L la primărie au fost agresați de bodyguardii primarului în funcție, onor membru PSD. Ultimul zice însă că pedelistul l-a atacat și el a răspuns. Au ieșit cîțiva rîniți, printre ei aflîndu-se însuși candidatul pedelist, care a rămas cu un glonte de cauciu în cap. Să fim gravi! În județul Hunedoara, la Turdaș, primarul pedelist Aurel Lupu l-a bătut pe-un tînar care se apucase să lipească afișe cu PNL. Să fim gravi din nou! În București, candidatul PNG la Primăria Sectorului 2 a fost călcat de o mașină, pe picior. În mod intenționat, susține domnia sa. N-ar merita să fim gravi pentru a treia oară? În comuna Cislău din județul Buzău, tinerii peneliști au fost agresați de primarul Dumitru Mitroiu, din PSD. Haideți să mai fim gravi o dată. De fapt, am putea fi gravi de mai multe ori, căci asemenea incidente s-au tot semnalat, dar spațiul acestei rubrici e sătul deja de-atîta gravitate. Așa că, în ciuda avertismentelor analiștilor, eu o să-mi permit să izbucnesc în ris. Și să vă invit și pe dumneavoastră să faceți la fel. În fond, gravitatea în exces poate provoca dezechilibre în organism, poate induce stări depresive, pe cînd rîsul, fie el și excesiv, nu s-a constatat pînă acum că ar dăuna sănătății.

Poate vă închipuiți, ascultînd la rîndul dumneavoastră sfaturile analiștilor, că vă invit la ris doar din cinism. Sau din vreo inconștiență crasă de care mă fac vinovat. Pînă la urmă, e vorba de rîniți, de oameni care au avut de suferit, așa că subiectul, s-ar zice, ar trebui tratat altfel. Nu spun că n-ați avea dreptate dacă ați gîndi astfel despre mine. Însă nu pot să fiu ipocrit: toate știrile astea cu politicieni care au coborît mitraliana la nivelul bitelor și al pumnilor trîniți în figură mă distrează teribil. Nu mă îngrijorează, mă distrează. Iar asta pentru că nu-mi pot imagina România altfel. N-am fost nicicînd învătăț s-o văd în alt mod și nu reușesc nici acum. Bălăcărăla continuă, pumnii împărții cu nemiluita, scuipatul în fața adversarului, înjurăturile pitorești, grobianismul, mitocănia extremă – toate acestea mă au ca spectator. Vă au și pe dumneavoastră, vă rog să vă abțineți, la rîndu-vă, de la a fi ipocriți. Sîntem toți spectatori, ne dorim acest circ perpetuu, ne bucurăm de el. Iar pe urmă ne amintim de ce ne învață, cu gravitate, analiștii și ne indignăm: nu se mai poate așa, sîntem o țară europeană, sîntem în secolul XXI. Etc. Etc. Dar dacă n-ar fi așa, am suferi. Ne-ar fi greu. Ne-am obișnuit cu atmosfera asta și n-am putea suporta să trăim fără ea prea mult timp. Și-atunci, de ce să ne

» **Haideți să mai fim gravi o dată. De fapt, am putea fi gravi de mai multe ori, căci asemenea incidente s-au tot semnalat, dar spațiul acestei rubrici e sătul deja de-atîta gravitate. Așa că, în ciuda avertismentelor analiștilor, eu o să-mi permit să izbucnesc în ris. Și să vă invit și pe dumneavoastră să faceți la fel.**

prefacem că sîntem gravi? Să ne distrăm cum numai noi știm s-o facem. Deschideți televizoarele, apăsați butonul de la telecomandă pînă cînd găsiți o știre despre o altă bătaie între politicieni. Urmăriți-vă reacția: v-ați întristat? Ei, aș! Ați izbucnit în ris, firește.

I-am așteptat pe politicienii de la centru să taie în carnea vie a candidaților care-i fac de ris. Și-am fost oarecum mirat, știind cît de ipocriți sînt de obicei, cînd am constatat că de astă dată n-au nici măcar minima ipocrie de a se prefaca că nu-i apără. Ba, mai mult, l-am văzut într-o emisiune pe penibilul domn Gheorghe Flutur care, atunci cînd era chestionat asupra candidaților PD-L care iscă sau contribuie la asemenea scandaluri, nu făcea decît să repete aceleași cuvinte, devenite clișeu în mintea sa: Guvernul e de vină că nu ia măsuri. Pînă și pentru comportamentul deviant al pedeliștilor tot Guvernul e de vină. Poftim, fiți gravi și-acum. Încearcați să fiți gravi o secundă măcar. Vedeți că nu reușiți?

Haideți deci, de vreme ce nu putem face altceva, să ne mulțumim că sîntem așa cum sîntem. Să nu ne mai prefacem că ne pasă. Să ne bucurăm de moartea caprei vecinului. Să ne bucurăm de bătaie dintre politicieni. Să-i așteptăm și pe cei de la centru să-și dea pe cocoșă. Și-apoi, să-i votăm. Dacă altceva nu ne oferă, măcar să ne bucurăm că nu ne lasă să ne plictisim. Pînă la urmă, decît nimic, e bine și așa.

CITIȚI SĂPTĂMÎNA VIITOARE ÎN
OBSERVATOR
CULTURAL

» **Interviu cu Larisa Turea, autoarea volumului *Cartea foametei*, care descrie atrocitățile îndurate de basarabeni între anii 1945-1947**

» **Două subiecte fierbinți despre învățămînt: „Măi, fetiço” – despre cum se le tratează unii profesori pe eleve, și „Tiparnița președintelui și doctoratele” – despre cum (și dacă) se poate îmbunătăți acordarea titlurilor de „doctor”**

» **Supliment „Observator cultural”: „Vera Călin – asumarea exilului”**

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Presă lui Pavlov

Din cînd în cînd președintele României mai lansează cîte un atac la adresa presei din România – ce-i drept, în calitatea sa de „simplu cetățean”.

O face cu același aplomb și aceeași inventivitate lexicală care fac parte din atuurile sale, o face cu agresivitatea lui specifică, combinată cu sarm și viclenie, și mai ales o face folosind sintagme percutante, cu forța unei ștampile sau a unei dangale, instrumentul ce se înroșește în foc pentru a se însemna vitele. Cu alte cuvinte, președintele *infieră*, în sensul original al cuvîntului, iar semnul dangalei prezidențiale rămîne bine imprimat. Așa a fost cazul cu sintagma „ziariști-tonomat”, adresată de Traian Băsescu presupușilor jurnaliști ce slugăresc diverse personalități sau partide politice.

Bineînțeles că oamenii de presă nu rămîni niciodată indiferenți și se reped la

din interes personal. Presă românească îi folosește de minune așa cum e: aservită, în mare parte neprofesionistă, cu reacții previzibile, pavloviene, și adesea lipsită de inventivitate sau originalitate. Atunci cînd iese cu o declarație, președintele știe exact cum vor reacționa anumiți ziare, anumite posturi TV, anumiți editorialiști, fie ei tonomate sau playere independente. De fapt o știm cam toți, dar majoritatea persoanelor publice preferă să întrețină iluzia profesionalismului breslei jurnalistice, fără a avea însă inteligența de a o manipula – așa cum Traian Băsescu o face ori de cîte ori are chef.

Mă uit, de exemplu, cu uimire la un editorialist odinioară respectat, cum e Cornel Nistorescu. Ori de cîte ori e invitat la o televiziune și trebuie să-și spună părerea despre un eveniment sau altul, ajunge inevitabil la Traian Băsescu.

Nivelul de trai a scăzut sau monedă euro a crescut din cauză că Băsescu a cîștigat alegerile. Imaginea României în lume e tot mai proastă din pricină că președintele a refuzat să recunoască independența provinciei Kosovo sau fiindcă viziunea președintelui asupra politicii externe e falimentară. Accidentul provocat de Ludovic Orban în decembrie și apoi mușamalizat – din fericire doar parțial – a fost un instrument prin care Băsescu vrea să distrugă partidul liberal. Pun pariu că și la o întrebare despre încălzirea globală un om inteligent cum e domnul Nistorescu ar ști să ajungă la Traian Băsescu.

Vreau să spun că, în contextul dat, discuția despre intențiile ascunse, malefice sau benefice, ale președintelui nici nu-și avea rostul.

Ca de obicei, problema a fost pusă greșit – și sînt gata să pariez că asta l-a încîntat pe subiectul ei central. Nu contează dacă președintele – ca „simplu cetățean” – a avut sau nu dreptate. Jurnaliștii români, indiferent de spațiul mediatic în care se manifestă sau de opiniile și simpatiile lor politice, nu trebuie să-i ofere ocazia unui asemenea atac. Cu alte cuvinte, să fie profesioniști, detașați, obiectivi. Sau, așa cum se întîmplă prin alte părți (fiindcă nicăieri presa nu e absolut independentă), să fie suficient de inteligenți ca să dea impresia că sînt așa cum am zis: profesioniști, detașați și obiectivi. Dar în primul rînd profesioniști. Marfă rară la noi. Atunci cînd ești acuzat că nu-ți faci meseria cum se cuvine, trebuie mai întîi să știi să o faci într-adevăr bine. E prima redută de apărare.

Doar că presa de la noi, deși nu e lipsită nici de profesioniști, nici de originalitate, are atîtea puncte vulnerabile, încît unui președinte-jucător ca Băsescu nu îi e deloc greu să o rănească. E un lucru care trebuie să se schimbe. Neapărat.

SIBIU JAZZ FESTIVAL

Berti Barbera: „Ești ceea ce asculți!”

Sibiu Jazz Festival, șapte zile spumoase de muzică de pe trei continente. Din fericire, festivalul a revenit pe scena de la Casa Sindicatelor, cu o acustică și un confort mult mai bune decît anul trecut, la cort. Însă și cu cîteva restricții care au mai domolit atmosfera de obicei mult mai încinsă decît la această ediție.

Veronica D. Niculescu

Unsprezece trupe, reunind muzicieni din paisprezece țări, s-au perindat pe scena sibiană, după primele două seri în care au concurat trupele studentești. Cel care a deschis festivalul, Berti Barbera, alături de trupa 4Given, a dat un spectacol de zile mari și avea să rămînă, în opinia multor spectatori fideli, una dintre cele mai interesante prezente ale festivalului, pînă la final.

Aprinzînd un bețosor parfumat, Barbera s-a declarat bucuros că deschide „acest festival la care acum 20 de ani nu visam să fim nici spectatori” și a invitat lumea să se re-

laxeze și să se simtă bine. S-a dovedit maestru în a conduce publicul către plăcere, căci a urmat un spectacol excepțional, lung de aproape două ore, în care cvartetul a combinat stilurile muzicale, trecînd totul prin filtrul colorat și cu nenumărate arome ale jazz-ului.

Momentul *Smoke on the Water* – „Îl facem noi de jazz”, a glumit Barbera – a fost remarcabil; hitul rock al celor de la Deep Purple a sunat minunat și s-a întipărit în memorie. Barbera a dialogat permanent cu publicul, îndemnînd spectatorii să intre și pe site-ul trupei. „Ar fi minunat să ți nem legătura. Nu sîntem puțini, dar populația crește!”, a spus muzicianul, încheind cu „Ești ceea ce asculți!”.

Muzica-roman

Djabe, trupa numărul unu de jazz-world fusion a Ungariei, l-a adus printre spectatori și pe ambasadorul Ungariei la București. O trupă în care mai mult ca oricînd instrumentiștii păreau să călătorească fiecare pe drumul său separat, pentru a se reîntîlni și a scrie laolaltă o poveste cursivă, sofisticată, coerentă, ca un roman alcătuit din nenumărate planuri paralele, excelent întretesute. Remarcabil saxofonistul Mihaly Dresch, dar și Ferenc Kovacs, la trompetă, vioară și vocalist, încintătoare toate acele instrumente ale percuționistului care, precum un magician, folosea

de pe masa sa cu bunătăți fel și fel de obiecte neașteptate. Cei șase au închinat un cîntec percuționistului lor, care a murit anul trecut. În picioare, au cîntat la instrumente aduse din Indonezia, alcătuite din tuburi de lemn.

Așteptat și apreciat, Quintetul Eldad Tarmu, cu o componentă USA, Israel și România, l-a avut ca oaspete pe Henry Franklin, o celebritate a jazz-ului american.

În picioare la Big Band

Pentru prima oară, sala s-a ridicat în picioare după recitalul exploziv de sîmbătă seara, al Jean Loup Longnon Big Band, din Franța. Singurul big band invitat în festival a oferit un spectacol dincolo de muzică. Maestru al întretinerii publicului, Jean Loup Longnon – prezentat de directorul festivalului, Konstantin Schmidt, drept „o biluță care se rostogolește pe toată scena” –, șeful big band-ului, grăsuț și îmbrăcat cu sacou roșu, a susținut adevărate numere de stand-up comedy între cîntece. A prezentat cu șarm pe absolut fiecare muzician din orchestră, spunînd mici poveștioare. La fel a făcut și cu cîntecele, astfel că întregul spectacol a părut o călătorie inspirată din muzică, însă dusă cu mult mai departe de aceasta. Minunate cîntece precum cele pe versuri de Boris Vian, la fel ca și prezența solistei, Chloe, cu care Jean Loup a cîntat în duet, uneori chiar și fără cuvinte, legînd sunete jucăușe între ele ca pe niște panglici colorate, cu măiestrie împletite în vârtejuri de bucurie.

Tok Tok Tok și frumoasa nigeriană

Ultima zi de festival, duminică, a fost probabil una dintre cele mai reușite. În des-

Berti Barbera a dat un spectacol de zile mari, alături de trupa 4Given

chidere a cîntat Marius Popp Trio, avîndu-l ca invitat pe saxofonistul Harry Sokal, unul dintre cei mai distinși muzicieni ai Austriei. La tobe, diabolicul Lucian Fabro, spre deliciu sibienilor care îi gustă muzica de ani de zile, fie în Imperium, fie la *Faust*...

Festivalul s-a încheiat cu recitalul trupei Tok Tok Tok, cu muzicieni din Germania și o solistă din Nigeria. Frumusețea lui Tokunbo Akinro n-a trecut neobservată și a fost ingredientul forte al unui succes nebun, care din nou a ridicat sala în picioare. Cu bis după bis a luat sfîrșit Sibiu Jazz Festival, ediția cu numărul 38.

RESTRICȚII

În acest an, la Sibiu Jazz Festival nu s-a mai permis fumatul în întreaga Casă a Sindicatelor și nici să se intre cu băuturi în sală. S-a fumat în fața sălii și s-a băut în holul mare, în pauze. Măsura a stîrnit unele nemulțumiri. Atmosfera a fost mult mai liniștită ca la alte ediții, dar au fost și excepții. În ultima seară, niște spectatori bine amețiți și inebuniți de farmecele solistei nigeriene au dat chiar ei un adevărat spectacol.

Nigeriana Tokunbo Akinro, care a cîntat cu Tok Tok Tok, a ridicat sala în picioare

MINISTRUL CULTURII, DIN ÎNTÎMPLARE

În a doua seară de festival, la ultimele melodii din galele studentești, în public s-a aflat și ministrul Culturii, Adrian Iorgulescu, însoțit de prefectul Ilie Mitea. Ministrul nu a urcat pe scenă, deși invitat, și a preferat să spună cîteva cuvinte publicului din fața scenei. Față în față cu directorul festivalului, Konstantin Schmidt, ministrul a mărturisit că nu știe de ce în acest an Ministerul Culturii nu a sponsorizat festivalul. „Voi face o anchetă ca să aflu de ce, dar promit că anul viitor ministrul va susține festivalul”, a spus Iorgulescu, stîrnind rumoare. Ministrul

Culturii, aflat la Sibiu pentru lansarea candidaților PNL, nu a uitat să facă și o mică referire la alegeri: „Nu am venit aici să fac campanie. De fapt, știu că Sibiu e liberal, după ce a fost Capitală Culturală Europeană”.

La începutul festivalului, directorul Konstantin Schmidt își declarase nedumerirea față de faptul că, la a 38-a sa ediție, festivalul nu a mai fost sponsorizat de Ministerul Culturii, respingerea proiectului nefiind însoțită de nici o justificare. Sibiu Jazz Festival a fost susținut de la bugetul local și de sponsori.

SINDICATE VS PAVILION

Desfășurat pe scena de la Casa de Cultură a Sindicatelor, Sibiu Jazz Festival a fost un prilej pentru ca iubitorii muzicii din Sibiu să se întrebe cum se va desfășura Artmania Festival

la cort. Beneficiind de exact aceeași companie care a asigurat sunetul și în 2007, festivalul de jazz a sunat cu mult mai bine în acest an, față de anul trecut. Pavilionul 2007 nu este

un loc potrivit pentru concerte, spun cei care au organizat concerte în cort. Directorul Sibiu Jazz Festival a mărturisit că și acum „îmi ies prin creier cele opt colțuri ale cortului”.

SUPLIMENTUL LUI JUP

PE SCURT

România, reprezentată la Veneția de „Bolt”

Proiectul „BOLT”, propus de o echipă de specialiști formată din Mariana Celac, Șerban Sturdza, Ștefan Bortnowski, Iulian Ungureanu, Sebastian Ionescu și Klaus Birtler, a fost desemnat câștigător la concursul organizat de Ministerul Culturii și Cultelor (MCC) pentru a reprezenta România la ediția 2008 a Bienalei de Arhitectură de la Veneția.

Potrivit Mariane Celac, unul dintre autorii lucrării, proiectul este unul de expunere, care va avea mai mulți invitați – arhitecți, artiști plastici și meșteri populari – care-și vor prezenta lucrările. „«BOLT» încearcă să arate cum meșteșugurile și arhitectura tradițională foarte specială a acestor locuri se pot lega de direcțiile high-tech, de direcțiile cele mai avansate din arhitectura mondială”, a declarat Celac.

Potrivit MCC, echipa proiectului „BOLT” nu a precizat încă bugetul necesar desfășurării lui, însă în bugetul Ministerului este prevăzută o sumă de 600.000 de lei pentru finanțarea participării României la Bienala de la Veneția. Juriul care a desemnat câștigătorii a fost format din: Virgil Nițulescu, secretarul general al MCC – președinte al juriului, Ruxandra Demetrescu, rectorul Universității de Arte Plastice, Ștefan Lungu, președintele Uniunii Arhitecților din România, Iulia Stanciu și Marius Marcu-Lăpădat, comisarii participării României la Bienala de Arhitectură de la Veneția.

„Arte Marțiale” cu Matei Bejenaru la ICR

Institutul Cultural Român (ICR) va organiza pe 20 mai, o întâlnire inedită cu artistul Matei Bejenaru, în cadrul celei de-a cincia runde a proiectului „Arte Marțiale”.

Sub genericul „Crizele alimentare – traume ale României recente”, Matei Bejenaru va propune o analiză asupra consumului alimentar în România din ultimele trei decenii, ilustrată cu grafice și date. Expunerea va fi urmată de „Teritorii diluate”, o suită de hărți prezentate și comentate de Octavian Groza, co-autor al Atlasului României, care, potrivit ICR, „vor ilustra modul în care «sapă» (e)migrația la rădăcina teritoriilor locale, regionale, precum și a celui național”. Moderatorul evenimentului este criticul de artă Erwin Kessler.

ICR organizează, într-o zi de marți din fiecare lună, o confruntare cu arta contemporană, în cadrul programului „Arte Marțiale”. La „Arte Marțiale”, artiștii nu expun, ci sînt expuși tirului întrebărilor.

Long live London

© Manu Babescu

**Manu Babescu
Maria Balabaș**

Rebele fără cauză prin subteranele londoneze de avangardă.

Maria&Manu tandem sau ce-am făcut de unu mai.

Manu... Începe(m)? Iar căutarea, iar plezneala, cu somn pe bănci de vagoane, în săli de așteptare, aeroporturi maghiare, microbuz spațiale și avioane minimale. *Same same, but different.* Crezi în flashmob-uri, soartă, magie britanică și Spam a lot? Dar în on, don, ton, Lon-don (experimental happening-art și fact)? De-j -vu și știi deja?!...

Maria... la Londra, cînd am ajuns, nu auzeam pe nimeni vorbind engleză britanică. Cu un ochi deschis și cu celălalt somn întrebam sceptic „Londra?”...

...Pune-ți centura de siguranță, ia-ți porția de hartă și lasă-ți idolii acasă. Asta-i rețeta, dar nu-ți uita flasheta: 1. Cu statuia dansatoare din transferul întîrziat și cu Fashion Street-ul din pasajul budapestian, se iau low-cost flights și long-term nights. Se continuă cu hibernarea glacială și cafeaua transcontinentală...

...la Londra, prima cafea ne-a întins-o un indian. Cafelele cresc enorme din câni „to go”, le bei pe stradă, în metrou, în parc și în stomac, de la jumătate de oră în sus. Cu o lîră sterlingă cumperi

jumătate de zi de ochi vizionari, trezire, tremur și drumul către încă o cană. În metrou – după preț și mirosul de „british accent”, am dat față-n-față cu realitatea: chiar sîntem la Londra!...

...Beginner's lesson, primul act. Ca să ajungi în subcultura londoneză, ai nevoie de card de Underground și de răbdare pentru Northern Line. Altfel te vei împiedica de bagajul britanic-tip, clădit de mic: propriile deepest fears și London calling-uri, ca s-ajungi să te întrebi who wants to live forever (remember Freddie,

Căteii lui Pavlov s-au reîncarnat

Țin minte că unul dintre cele mai ciudate examene din facultate a fost cel la o disciplină care se numea „Psihologie socială”. Ciudățenia nu venea atît din limbajul specific acestei științe, ci mai ales din pricina cauzisticii pe care toate cărțile de profil o conțin din abundență. Cazurile respective nu erau greu de înțeles, ba chiar erau binevenite, dar conțineau o bună doză de laborator în ele, una care le făcea ușor ireale și extrem de amuzante. De exemplu, se luau două grupuri de trei sau patru indivizi, care erau închisi în camere diferite și, printr-un ochi de sticlă, probabil, oamenii de știință vedeau cum reacționează la diverși

stimuli. Te întrebai cum naiba e posibil să stabilești norme de conduită în urma unei cercetări care părea a semăna cu un steril experiment de seră.

Mi-am amintit de materia asta din facultate zilele trecute, cînd m-am uitat, într-un chinuitor exercițiu impus, la emisiunea „Noră pentru mama”. De fapt, la ediția a doua a programului de pe Kanal D. Și am ajuns la concluzia că sînt situații excepționale în care experimentele astea reușesc să-ți facă un tablou foarte real al anumitor grupuri sociale. Indivizii și individele închise în casa respectivă sînt, prin tot ceea ce fac și prin comportamentul afișat,

surse nelimitate de umor pentru orice scenarist de sitcom. Este fascinant să vezi cum zece-cinșpe oameni care, probabil, nu prea au ce face pe-acasă, acceptă să semneze un contract cu o televiziune, care să-i filmeze în cele mai intime momente. E la fel de uluitor cum aceștia vin acolo nu neapărat pentru a-și găsi aleasa sau alesul, cum ne putem da seama lesne din titlul emisiunii, ci pentru a-și desena, singuri și neforțați, propria caricatură.

Acum cîțiva ani, aveam pe sticlă, în toată splendoarea, personajele din „Casa Big Brother”. Am crezut, mult timp după acel moment, că toți cei care

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

acceptă să participe la reality-show-uri sînt cazuri singulare în familiile lor. Asta, ca să nu le spun „oi negre”, fie ele și doritoare s-ajungă vedete. Cu ocazia show-ului „Noră pentru mama”, mi-am dat seama că povestea asta cu singularitatea e total falsă: pentru că, în cazul în care nu știți cum e în emisiunea asta de acum, trebuie s-aflați că, aici, fetele vin singure, dar băieții ajung însoțiți de propriile mămici. Mămici de peste cincizeci de ani, uneori și bunici de peste șaptezeci, alături de propriii „băieței”.

Te poți simți confortabil dacă te gîndești că, pină la urmă, în casa aia sînt cîteva persoane din cîteva milioane. Dar, oare, cîți se vor fi înscris la preselecția pentru emisiune? Cîte familii or fi vizate, onești și cu ochii larg deschiși, s-ajungă la televizor într-un circ filmat printr-un cub de sticlă? Ceea ce nu-și dau seama acești oameni care doresc să se reșapeze social, e că, atunci cînd or să se întoarcă în realitate, vor avea toate șansele să se simtă precum niște viețași eliberați condiționați, după treizeci de ani de stat într-o celulă.

Underground!

ajuns acum în varianta statuie aurită?) și care e de fapt Monty Python's *The meaning of life?*...

...La Londra, străzile sînt lungi și imbrăcate cu oameni. Pe lângă casele alinate fără greș, autobuzele cu etaj trec înfloritor de aproape de orice, inclusiv de tine, într-o viteză teribilă. E minunat! Ascultă-i pe oamenii ăștia cum se ceartă pe teme evoluționiste, cum sînt ciudați pentru că așa vor, cum strigă despre Iisus și Ielul în care întimplător o să vină, cum se adună sub umbrela ploii și duminică de duminică urcă scara vorbitorilor în Hyde Park, într-un proces-plăcere ce poate nu duce nicăieri, poate doar la poze frumoase pentru turiști și colecționari. La Londra vine noaptea...

...Advanced. Neverending London masala. Ajuns în Hyde Park, aprinde-ți o țigară tridimensională, soarbe ploaia și începe să cauți Tamisa. Cum dai de clădirea în formă de lipstick, dildo sau rachetă, cărările către Buckingham Palace îți vor intona slogane anarhiste și punkiste, ca să te ducă-n depărtări pop art și minimal. Ia-ți tunul, caută balta, reflexia, masca! Turiștii ăștia-s ceva de groază! Vezi?

...Liverpool street. Colț cu arta contemporană engleză. British accent și British beer în pub-ul în care oameni cu faimă se adună să simtă înghesuiala unui meci de fotbal. Privim în ochi una dintre galeriile underground din Londra. Sounds delicious, but...

...I'm just having my dinner. Ideea în Londra e să fii tu și gata. Proficiency. Ca să ajungi acolo, couchsurlerți îți recomandă să-ți cauți gazdă și marfă. Se spune că între tine și lady Di sînt șase contacte. Dacă stai să le cauți, intră în Golden Heart Pub, la timp de London fire, post-ploaie. Final test: ce știi despre Jack Spintecătorul și jocurile cu bile mecanice?

...În pivnița unei case îmi fulgeră dinainte Jack. Spintecătorul. Mai mult decît un cuvînt și mai mult decît amintire. Chiar dacă în grămada de artă, fracțiuni de sado-masochism mi-ar distruge percepția de cuminte ascultătoare de principii, știu că ochii mi s-au deschis. Clapele pianului. E dezacordată atît cît să sune perfect. Frică. Nu, nu frică!...

...Frică de nou, frică de vechi? Încă vrei să galvanize? Ia-ți porția de basement sado-maso-experimental-conceptual art din G's Basement & Gallery din Liverpool Street. Trei, doi, unu, puf! This is the dark side, pereți black and white care urlă *Oh My God* stil Underground, plus o pianină dezacordată după normele clasice. Așa au protestat londonizezii la bomb attacks: și-au continuat viața în Underground, ca și cum nimic nu s-ar fi întimplat. Nu prin haos și frică; prin lipsa coșurilor de gunoi, în timp ce acolo jos continuau să se dezlănțuie artificiile de artă minimală, homosexuală, chirurgicală, religioasă, dezinhăbată. Apropierea de mașinaria cu becuțe în formă de cruce și colajele autoflagelatoare mă inhibă. Define art, love! Sorry for being a bit messy... Nici harta de metrou nu-mi inspiră siguranță...

...Reality is called DaDa...

...În timp ce femeile și bărbații selecționați de viața londoneză super-posh-non-Victoria-Beckham-style încep să coboare în subsoluri și să-și toarcă visele cu pudră de zahăr psihedelic, ne retragem în epilogul ready-made în stil Duchamp. Bloody hell, de ce m-oi fi speriat în Basement așa?...

...În ultima zi, în fața la Buckingham Palace găsesc reflecția întregii noastre săptămîni. Click! Cluburile londoneze se închid la 3 noaptea. Zoom! Artă? Ne bateam ca chiorii între cîini, cu jelu aruncat în public, peste picturi și haine de firmă, peste depresii și performanțe cu tentă de absurd ne-absurd...

...Și de ce m-am distrat la happening-urile londoneze cu miros de mucii verzi și gelatinați, de polistiren și piele goală aruncată în vată, în simboluri șamanice și deconstrucție de speed-art în joacă? În fond, bătaia cu cîini umani e doar artă conceptuală. Feel the beat?...

...Click! Duchamp, mumii furate, cit am așteptat autobuzele, cit de puțin am dormit, un băiat mi-a pozat lângă trandafiri, thai food, argint în 30 de plutoare cercuri, Picabia, știință, homosexuali. Schimb diafragma! Tu în club, eu în pivniță. Click! Dimineață. Soare...

...Epilog. Uimitor!

...Mă ridic de pe jos, mă șterg de praf. Lîngă statuia din fața Buckingham Palace mîncîc prăjitură făcută în casă. Cercul mă primește, zimbesc...

...Amuzați și adrenalizați de aceeași gelatină sulfuroasă aruncată random prin sală, pierzînd și ultimul tren de noapte și hălăduind prin Soho-ul cu gay bars Oscar Wilde style, cu corsete, bastoane, blănuri și freze gelate, ajungem separat în liniștea răsăritului din Nothing Hill. Fără diafragme calculate, fără arhitecturi extravagante sau frică de mo-arte(-)...

...Aici, a fi englez nici măcar nu e un avantaj. Londra primește pe oricine o vrea. Nu este Anglia și nu este britanică. Numai să te țină...

...Doar că după atîta cultură ingerată pe gratis (muzele sînt free of charge!), pină și cupa de cafea s-ar putea să îți dea o idee pentru improșcat, nu cu gelatină, ci cu real art. Put you brain at work in London, zice omul din Subterană...

...E o lume în sine...

...Și îmi trece prin cap, ca artist stradal, as London welcomes me enough. Covent Garden, here I come!

© Maria Balabaz

www.supliment.polirom.ro

Zilnic informații din lumea culturală

Subiectul săptămîinii pe web

Ministerul Culturii exportă „muzică spectrală” în statele UE

„Selecția «Promocult 2008» e un dezastru total”, cred unii operatori culturali. Programul derulat de Ministerul Culturii și Cultelor ar fi putut fi o mare șansă pentru arta contemporană românească. De ce nu s-a întimplat așa explică pentru „Suplimentul de cultură online” citiva dintre cei implicați în mecanismul de finanțare. Opinii pe www.supliment.polirom.ro de Cosmin Țapu, Robert Șerbăn, Liana Tugearu, Demeter Andras, precum și poziția Administrației Fondului Cultural Național. (Grupaj realizat de Adriana Gheorghe)

Alte titluri:

- » „Miercuria lejeră” la Centrul Național al Dansului
- » Cum influențează super-eroii din benzile desenate moda contemporană
- » Copiii din miez de noapte, de Salman Rushdie, favorit la Best of the Booker

Centrul Național al Dansului
Orchestra Simfonică de Camera
mai

7 **Walzer** – Pina Bausch – epuizat
Sala Radio, ora 20:00

8 **Miercurea lejeră** De Maria Baronea & Eduard Găblă

9 **Crises** – Merce Cunningham Dance Company – epuizat
Sala Radio, ora 20:00

10 **Stars High in Amnesia's Sky**
Concept și direcție artistică: Mihai Mihalcea

11 **Nespus** (Mihai Mihalcea & invitații)

14 **Oda artificialului** (premieră) De Maria Baronea
Sala Radio, ora 20:00

15 **Gjselle** – Mats Ek – epuizat

23 **Remix/You come to see the show...**
Concept, text și coregrafie: Mihai Mihalcea & Solitude Project
Sala Radio, ora 20:00

Rezervări de luni pînă vineri, între orele 10:00 - 16:00
la tel. +(021) 318 86 76 / 07460 999 42 sau la adresa e-mail rezervari@cndb.ro

parteneri media: 24 FUN, Realitatea, HUBNEWS, Digi24, Aferias, Alternativ, Digi24

Radio România Cultural
Asculțați în exclusivitate
Concert Kronos Quartet
Luni, 19 mai, ora 19

pe frecvențele Radio România Cultural din întreaga țară
cultural.srr.ro

Brașov 105 | București 101,3 | Craiova 101,1 | Cluj 101 | Iași 103,1 | Timișoara 100,7

Enciclopedia Kronos Quartet

Duminică, 11 mai, Kronos Quartet (David Harrington – vioară, John Sherba – vioară, Hank Dutt – violă, Jeffrey Zeigler – violoncel) au cîntat pentru prima dată în România, la Sala Radio.

crare, ca o experiență extrem de tensionată, cu momente bine plasate de eliberare. Totul a început energic, cu *Oh, Mother, the Handsome Man Is Torturing Me*, piesă a unui autor anonim irakian. A continuat cu o compoziție a islandezilor de la Sigur Rós, *Flugufrelsarinn*, care-ți lăsa impresia zgomotului pe care l-ar face niște ghețari uriași dacă, brusc, s-ar transforma în cuțite tăioase (care, pînă la urmă, s-ar topi într-o mare mîngiere). În a treia lucrare, *The Dead Man* (o ironie savuroasă a lui John Zorn la adresa muzicilor de filme *noir*), sunetele produse de arculusurile biciuindu aerul sau scriștînd haotic pe coarde s-au amestecat cu mirosul de saciz și cu umbrele instrumentelor, proiectate pe pereți la dimensiuni gigantice. Kronos au trecut apoi prin Mexic și ritmurile celor de la Cafe Tacuba, prin India lui Ram Narayan și au încheiat prima parte a concertului cu „clasicii contemporani” Steve Reich și John Adams. A doua parte a bucurat fanii celebrei suite *Requiem for a Dream*, iar recitalul s-a terminat cu o compoziție iugoslavă care relua teme balcanice. Publicul a aplaudat în picioare și a cerut revenirea pe scenă a cvartetului, iar bisurile au fost *Doina din Clejani* și *Death Is the Road to Awe* (melodie obsedantă și angosantă de pe coloana sonoră a filmului *The Fountain*). De data asta, Kronos Quartet nu ne-au dus în adăpostul sigur al certitudinilor noastre, ci ne-au aruncat pur și simplu într-un teritoriu al neliniștii, unde e absolut necesar să pășești din cînd în cînd. Chiar și pentru atîta lucru, merita ca Sala Radio să fie plină, iar concertul să fie într-adevăr *sold out*.

Luiza Vasiliu

Concertul trebuia să aibă loc, după cum anunțaseră organizatorii, cu casa închisă, dar, în mod inexplicabil, publicul abia dacă a ocupat trei sferturi din sală. Ceea ce n-ar fi cine știe ce tragedie, dacă n-ar fi vorba de unul din cele mai cunoscute cvartete din lume, cu peste 30 de ani de activitate și 40 de albume înregistrate, cu o sumedenie de colaborări din cele mai diverse și un repertoriu din care nu lipsește aproape nici un nume important din „contemporary classic music” (muzică clasică contemporană).

Mai mult, Kronos Quartet sînt adepții unui eclectism fantastic, care nu mai ține cont de delimitările de gen și adună la un loc Mexicul, Islanda și Irakul, jazzul și rockul, secolul al XIV-lea și secolul XXI. Nimic nu pare să fie prea mult pentru niște profesioniști care fac din experiment o sursă nelimitată de explorare a resurselor de care dispune muzica. Se scriu lucrări special pentru ei (peste 600), iar ei compun aranjamente după Jimi Hendrix sau Guillaume de Machaut, apar pe albumele lui Dave Matthews, Nelly Furtado și pe coloanele sonore de la *Dracula* sau *Mishima*, cîntă live cu Allen Ginsberg și Tom Waits. Și dacă credeți că le-a scăpat ceva (cum ar fi muzica românească), vă înșelați, pentru că au colaborat chiar și cu Taraful haiducilor. De fapt, Kronos Quartet sînt enciclopedia muzicală și culturală a zilelor noastre și cine vrea să știe ce se compune semnificativ în muzica clasică (și nu numai) de acum, trebuie doar să-i asculte pe cei patru americani. De aceea, faptul că sala n-a fost plină e ori vîna organizatorilor, ori semnul că la noi, prea puțini simț nevoia să iasă din casă pentru un concert diferit față de ce văd de obicei, ori doar rezultatul unei mari neînțelegeri.

Un spectacol care s-a lăsat cu flori pe șira spinării

În orice caz, publicul care a venit totuși duminică seară, la Sala Radio nu a făcut pur și simplu audiență de concert, ci a văzut un spectacol care s-a lăsat cu flori pe șira spinării și exclamații de admirație. „Uneori, muzica noastră vă poartă în locuri unde nu vreți să ajungeți. Alteori, vă duce pur și simplu înapoi acasă” – așa suna o autocaracterizare Kronos, de pe coperta albumului *Released*. Muzica pe care au cîntat-o la București a avut efectul unei pastile care provoacă ameteți lucide și reverii încordate. Au lipsit melancolicul Piazzolla sau veselul Dumisano Maraire, iar concertul s-a construit, lucrare cu lu-

Festivalul Internațional «Timișoara muzicală»

În direct la Radio România Muzical

16 mai, ora 19
Orchestra Filarmonică «Banatul»
Dirijor Gottfried Rabl
Solistă violonista Nina Carmon

19 mai, ora 19
Violoniștii Corina Belcea-Fisher
și Joshua Fisher
Dragoș Mihăilescu - pian

Suplimentul
de
CULTURĂ
OBSERVATOR
CULTURAL
SAPTESERI
arhitectura
ROMPRES PORTRO

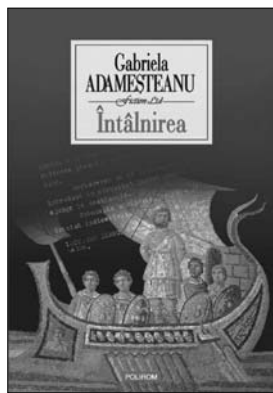
97,6 și 104,8 FM
on line muzical.srr.ro
satelit

Radio România Muzical
Clasic, Jazz & more

Așez Dimineată pierdută în imediata apropiere a Moromeților

Întâlnirea, editia 1, 2003

Întâlnirea, editia a II-a, revăzută, 2007

Dimineată pierdută, 2004

În curs de apariție la Editura Polirom:
Drumul egal al fiecărei zile

Paul Cernat

A venit timpul să o spunem deschis și a-păsât: Gabriela Adameșteanu este unul dintre cei mai importanți și mai valoroși scriitori români postbelici. Am spus „scriitori” și nu „scritoare” nu numai pentru că valoarea literară nu are gender, ci și pentru că întreaga activitate literară și, după 1990, civică a autoarei în cauză face irelevantă și caducă vechea, maniheișta, suspecta împărțire tipologică în „proză”/„literatură” și, respectiv, „proză feminină”/„literatură feminină”. Ceea ce nu înseamnă că nu există un univers feminin puternic și specific în proza Gabrielei Adameșteanu – el există din plin.

Dar, înainte de orice, există un univers inconfundabil al operei, o umanitate și un sound specifice. G.A. este un excepțional prozator al microistoriei familiale de sub „calota” Istoriei politice recente (alonația „națională și europeană” a problematicei e majoră) și, probabil, cel mai valoros prozator al bătrâneții, al îmbătrânirii din întreaga literatură română, alături de G. Călinescu. Se știe că

de greu e să scrii bine despre bătrânețe într-o epocă a fetișizării, a mitologizării juvenilității... Mai ales atunci când, de fapt, îmbătrânirea este (și) aceea a unui timp, a unei istorii, a unei lumi. Personal, așez *Dimineată pierdută* printre capodoperele noastre postbelice, în imediata apropiere a *Moromeților* lui Marin Preda; Ilie Moromete și Vica Delcă rămân, cred, cele mai memorabile și mai paradigmatiche personaje din proza autohtonă a ultimelor decenii (l-am mai putea adăuga și pe brebanianul Grobei, dar mai mult ca pe o categorie abstractă decit ca pe un personaj „viu”).

Deloc insensibilă la modernizarea și chiar postmodernizarea discursului, adeptă a unei polifonii structurale, Gabriela Adameșteanu a rămas în fond fidelă marii tradiții a prozei „realiste” dintotdeauna – în fapt, a Prozei. Dincolo de asta, maniera ei particulară stă în orchestrarea muzicală, estetizantă a sintaxei (un sound de modă retro, cu tăietură rafinată, foarte modernă), în balansul abil al discursului între oralitatea populară și distincția cultă, și mai ales

în dramatizarea accentuată a narațiunii. Multe dintre scrierile acestei autoare sînt parcă scrise pentru a fi puse în scenă. Unele au și fost, cu un important succes de public. Oricum, de la „autoficțiunea feminină de provincie” din *Drumul egal al fiecărei zile* pînă la ficțiunea exilului ca imposibilă întoarcere din *Întâlnirea* (două vîrfuri care n-ar trebui, cu nici un chip, puse în umbră de *Dimineată pierdută*), traseul Gabrielei Adameșteanu a fost unul de căutări sinuoase, laborioase, tenace, contrapunctat de „sateții naturali” ai unei proze scurte inconfundabile, de *hi fi* psihologic. Și, de fiecare dată când a „lovit” cu un roman, a lăsat urme adînci, cu relevanță categorială.

Deși mă irită toată discuția pe tema „de ce nu avem Nobel pentru literatură?”, nu mă pot abține să nu intru în joc și să spun că, dacă aș fi în măsură să propun juriului un candidat realmente viabil din partea României, acela ar fi Gabriela Adameșteanu. Mă surprinde neplăcut faptul că numele ei n-a fost, practic, niciodată pomenit în „jocurile” de acest gen.

Opera Gabrielei Adameșteanu respiră sănătatea lucrărilor concepute să dureze

Doris Mironescu

Alături de o pleiadă de tineri prozatori ambițioși și pe fundalul unei îngrijorătoare abdicări a maștrilor predecembriști, Gabriela Adameșteanu este, astăzi, unul dintre numele care garantează că avem o proză românească vie, că literatura română parcurge o etapă bună și că, aproape sigur, are și un viitor. Autoarea *Dimineții pierdute* a lucrat, într-un ritm propriu, pentru a produce cărți care rămîn, din anii '70 și pînă azi. Opera sa se bucură de o proprietate atît de evidentă, încît aproape că e inefabilă: reprezintă o construcție puternică, respiră sănătatea lucrărilor concepute să dureze. Știu că sînt așa și cum aș face reclamă la ciment, de aceea detaliez: epical din romanele ei nu este senzațional, ci esențial; personajele sale nu sînt „idei”, ci mai degrabă oameni cît se poate de verosimili, reușind cu toate acestea să-și poarte cu bine dimensiunea simbolică, fără de care lectura literaturii poate fi înlocuită cu succes de revista presei cotidiene. Romane clasice, preferînd tentației rezumatului acumularii de fapte și figuri pe spații largi.

Încă de la început, autoarea s-a făcut cunoscută pentru proprietatea

remarcabilă a „vocalilor” care se fac auzite în paginile sale cu o naturalitate desăvîrșită. Practic, romanele sale se ivesc din mișcarea firească a vocii interioare a personajelor, fără ca asta să semene a experiment psihologic. O bătrînă se moșmondește prin casă înainte să iasă, încotoșmănată bine, pe străzile acoperite de polei. Pune mîna pe o pungă, își leagă cu un fular basca pe cap, mai bodogănește cînd își vede omul întins în pat, lingav, și din vorbele ei monotone, cenușii se naște povestea: așa începe *Dimineată pierdută*, cel mai bun roman al autoarei, unul care a „făcut epocă”. Este un roman complex, coprimind, amalgamat, istoriile a două familii: una din lumea bună, aceea a profesorului Mironescu (chiar așa!) de la 1916, alta mahalagească, a neamului obscur și numeros al Vicăi Delcă, de orfani care și-au făcut un rost cam în aceeași vreme, mormoloci rozind în stomacul veacului fără să-l înțelegă, dar cu instincte mai bune decît profesorul Mironescu, care știe să dizerteze interminabil despre fibra națională, dar este lipsit de apărare în fața denunțurilor anonime. *Dimineată pierdută* este un studiu al supraviețuirii în comunism, nu un simplu denunț al acestuia.

Performanța de a aduce alături lumi atît de diferite, de a le obliga să-și răspundă fără măcar să fie conștiente de dialogul lor, este una remarcabilă. Totodată, este și o tehnică specifică a romancierei, care o utilizează din nou în surprinzătorul roman *Întâlnirea*, publicat într-o a doua ediție revăzută în 2007, după o alta, mult mai experimentală și îndepărtată de filonul specific al talentului autoarei, în 2003. *Întâlnirea* este un roman-proces, în care interacțiunea poveștilor are loc, de astă dată, spre deosebire de *Dimineată pierdută*, în mod violent. Modernul Ulise, exilatul om de știință, se întoarce acasă, dar nu mai recunoaște pe nimeni. Nici o întîlnire nu are loc: e un dialog al surzilor la care participă cecitatea surzătoare a bătrînului savant, istoriile meschine, patetice, tragice ale celor din țara captivă și, mai presus de toate, notele veninoase ale Securității. După studii plin de compasiune al omenirii care a traversat comunismul (figura complexă, de babă birfitoare dar bine intenționată, a Vicăi Delcă e sugestivă), Gabriela Adameșteanu ne oferă în *Întâlnirea* un proces al infernului totalitar, ca loc de unde nu există scăpare. Sau, mai știi? Dacă Ulise s-a rătăcit în drumul spre Itaca, cel puțin un Telemah se află în căutarea lui...

ARTISTUL ASOCIAT

- Săptămîna 1 – Text de autor
- Săptămîna 2 – Criticii despre...
- Săptămîna 3 – Colegii de breaslă despre...

mai –
GABRIELA
ADAMEȘTEANU

„Suplimentul de cultură” a lansat campania: „Artistul asociat”. Timp de o lună, un artist selectat de echipa revistei va fi promovat în paginile publicației.

» APRILIE: LUNA AMARĂ. Au ieșit din underground, dar nu își doresc să fie o „trupă de stadion”. Nu sînt nici idoli, nici semizei. Nu cîntă pentru popor, ci pentru cei care vor să-i înțeleagă. Coordonatorul lunii: Anca Baroi

» IUNIE: RADU MUNTEAN. Filmul lui Radu Muntean, *Boogie*, va avea premiera în România la Festivalul Internațional de Film „Transilvania” (TIFF), după premiera mondială la Cannes, în secțiunea Quinzaine des Réalisateurs. TIFF are loc în perioada 30 mai – 8 iunie, la Cluj-Napoca. Coordonatorul lunii: Iulia Blaga.

CRISTINA MODREANU, SELECȚIONER UNIC AL FESTIVALULUI NAȚIONAL DE TEATRU

Îmi doresc ca festivalul să fie o piață de teatru

Cristina Modreanu este unul dintre foarte puținii critici de teatru din România care au susținut constant creatorii tineri și au mizat pe spectacole „incomode” pentru majoritatea cronicarilor. Are intuiția și deschiderea necesare pentru a face din Festivalul Național de Teatru, al cărui unic selecționar va fi începând cu

ediția din această toamnă, timp de trei ani, o trambulină curatorială conectată la metabolismul teatrului occidental. Experiența și expertiza de selecționar, tot unic, al Festivalului de Dramaturgie Românească de la Timișoara o vor ajuta să-și structureze un program de opțiuni și direcții care vor lăsa, cu siguranță, urme.

Interviu realizat de Mihaela Michailov

Ce ți-a trecut prima dată prin minte când ai aflat că vei fi selecționar al Festivalului Național de Teatru?

Prima dată m-am întrebat „cum de n-au numit pe nimeni pînă acum, doar ediția trecută s-a terminat de trei luni?”. Pe urmă m-am gândit la toate complicațiile, la schimbările de carieră pe care le presupunea pentru mine eventuala acceptare a acestei funcții și la imensa provocare pe care o aveam în față. Am avut ezitări, dar nu din lipsă de curaj sau de idei, ci pentru că era un moment greu pentru mine, tata era grav bolnav și vroiam să fiu cât mai mult cu el, însă chiar el mi-a atras atenția că ar fi o greșeală să refuz și că viața merge înainte. Acum, cînd el nu mai este, îmi dau seama mai bine că a-vea dreptate.

Cum ai gândit strategia de selecție pentru ediția din toamnă a festivalului și cum ai structurat-o?

Principiile sînt destul de simple și de radicale: caut spectacole care să se poată compara cu producțiile europene, caut creații îndrăznețe, chiar controversate, care să nu lase publicul indiferent, caut tineri creatori capabili să trezească curiozitatea internațională, caut montări ca-

re să propună poetici de scenă noi, surprinzătoare. Asta nu înseamnă că nu urmăresc în continuare cu interes producțiile semnate de cele câteva nume ale regiilor românești care pot fi considerate de valoare internațională. Strategia este să echilibrez oferta de spectacole, astfel încît numelor consacrate să li se adauge „cei care vin din urmă”, mai pe scurt categoria „new entry”, ca în topurile muzicale. Festivalul va încerca în fiecare an să facă asemenea descoperiri și va continua să urmărească evoluția creatorilor descoperiți de el.

Care vor fi elementele constante ale edițiilor din mandatul tău?

În afară de cea pomenită mai devreme, respectiv punerea pe afixul FNT a unor noi nume, vom avea, începînd din acest an, un „Romanian Showcase”, o demonstrație de teatru românesc după model britanic (dar nu numai, fiindcă și Moscova face asta de cîtiva ani, și Bulgaria a început acum doi ani, și alții...). Ideea e să aducem la București cit mai mulți promotori internaționali – directori de teatre și de festivaluri, curatori – care să vadă o selecție reprezentativă pentru mișcarea teatrală din România, în vederea preluării de spectacole în cadrul evenimentelor pe care le organizează. De asemenea, FNT va prezenta constant spectacole semnificative pentru noile tendințe din teatrul lumii, ambiția fiind să avem la București creațiile care au făcut valuri în rîndul specialiștilor și publicului european, însă foarte repede după ce asta s-a petrecut, ca să micșorăm cit mai mult întîrzierea cu care noi receptăm informațiile despre ce se petrece în lume în materie de teatru. La nivel teoretic, vom încerca să reparăm această „distanță” prin traducerea și editarea unor volume esențiale, aflate deja în toate bibliografiile de teatru și care aici lipsesc. În acest scop, vom iniția o colecție sub egida FNT, în colaborare cu Editura UNITEXT.

Cît de internațional va fi festivalul din acest an avînd în vedere că ai fost numită în ianuarie și știi cît e de greu să inviți din scurt spectacole importante din străinătate?

Va fi cel puțin la fel de internațional ca pînă acum fiindcă, din fericire, aveam deja contactele necesare ca să pornesc imediat discuțiile (am avut și noroc, pentru că altfel, cu cit invitații sînt mai cunoscuți, cu atît e mai greu să-i găsești liberi). N-am reușit cu toți cei pe care îi aveam în vedere, dar în momentul în care vorbim avem deja confirmări de la patru din cinci trupe invitate, iar una dintre ele a făcut deja vizita tehnică necesară găsirii unui spațiu de joc adecvat. Invitații vin din diferite părți ale lumii: Franța, Marea Britanie, Rusia, Latvia. Imediat ce vom avea toate confirmările, vom anunța care sînt numele regizorilor ale căror producții vor veni, dar pot să spun că sînt toți de primă mîna, premiu sau nominalizați la prestigioasele Premiul Europa și Premiul „Noi realități teatrale”, Premiile „Golden Mask”. Am inițiat și contacte pentru 2009, ca să fim siguri că vom avea nume din aceeași categorie.

O altă idee – pentru a mări numărul de spectatori și a iradia spre marile orașe – este aceea de a organiza mici „nuclee” FNT în țară, în teatrele naționale, fiindcă e un eveniment național, finanțat din bugetul de stat. Pot fi prezentate anumite spectacole din străinătate în turnee sau se pot organiza caravane ale invitaților și criticilor la fața locului, acolo unde e mai greu să „miști” producțiile respective.

Îți propui ca, pe termen lung, festivalul să fie producător sau coproducător al unor spectacole?

E unul dintre lucrurile la care țin mult, fiindcă e ușor să ne tot plingem că nu avem ce să arătăm ca să fim luați în seamă, în schimb e mai greu să construim ceea ce ne-ar ajuta să ieșim din această dilemă. Cred că Festivalul Național de Teatru ar trebui să se implice și în susținerea unor producții ale acelor creatori în care își pune speranțele, precum și să coopereze cu alte instituții de gen pentru producerea de evenimente europene de care să beneficieze apoi și publicul românesc. E una dintre metodele de a demonstra că sîntem „în rîndul lumii”. Asta nu înseamnă că va fi ușor, mai ales că nu există precedent.

„AM O TOT MAI ACUTĂ SENZAȚIE DE DEJA VU”

Ce te plictisește cel mai mult în momentul ăsta în teatru?

Am văzut mult mai mult teatru în ultimele luni decît de obicei (și vedeam destul de mult în mod obișnuit). Am o tot mai acută senzație de *déjà vu*, care naște foarte multe întrebări. Sîntem chiar atît de izolați și de lipsiți de informație teatrală, încît să perpetuăm aceleași modele la nesfîrșit? N-avem curajul să aruncăm formele cunoscute în aer și să facem teatru din ceea ce, în mod convențional, n-a generat teatru pînă acum? Iar cînd e vorba de teatru tradițional, de ce nu are forță și strălucire și pare obosit de la premieră? De ce sînt tinerii cumînți, cînd tocmai ei ar trebui să fie „nebulni”? Și

multe altele... Cîteodată însă descopăr ceva care mă uimește și deodată îmi recapăt speranța și îmi spun că merită.

Ce-ți dorești să devină acest festival?

Îmi doresc să fie o piață de teatru de la care artiștii și spectacolele care participă să plece cu contracte semnate (sau măcar antamate) pentru toate destinațiile teatrale ale lumii. Îmi mai doresc să fie un moment din an așteptat de toți iubitorii de teatru de calitate, un eveniment despre care să se vorbească la fel cum se vorbește de marile concerte de pe stadioane. Doar atît.

NY 10016. Noul cod al poeziei românești

FOTO: Oana Marian

Nina Cassian, Dan Sociu și Alex Harding

În perioada 1-8 mai a avut loc proiectul *The Missing Arm of Venus*, organizat de Institutul Cultural Român din New York. Proiectul a constat în două lecturi publice susținute la New York, pe perioada Festivalului PEN World Voices, de nouă poeți români: Nina Cassian, Nora Iuga, Saviana Stănescu, Elena Vlădăreanu, V. Leac, Dan Sociu, Eugen Suman, Răzvan Țupa și Constantin Vică. Traducătorul textelor (și uneori interpretul lor în limba engleză) a fost Adam J. Sorkin. Lecturile au fost susținute printr-un set de cartoline cu textele poezilor și imaginile a

trei foarte tineri artiști români, răspîndite în tot orașul. Prima lectură s-a desfășurat pe 3 mai, la KGB Bar (curator: Saviana Stănescu), un spațiu foarte selectiv dedicat poeziei, iar a doua, pe 5 mai, la sediul ICR New York (200 East 38th Street, N.Y. 10016), un eveniment acompaniat de Alex Harding la saxofon. Așa cum scriu patru dintre poezii prezente, întrebarea la care s-a răspuns a fost nu ce poate face poezia românească pentru SUA, ci ce a făcut America poezilor români. Un șoc cultural, o naturalizare, o nouă perspectivă asupra literaturii? Sau toate trei deodată?

Not Reality. Actuality

Constantin Vică

Elena Vlădăreanu aleargă cu noi prin aeroportul din Roma, Nora Iuga zboară pentru prima dată, V. Leac e pur și simplu pe panică – din avion lipsesc piesele –, Răzvan Țupa descoperă ca de obicei POEZIE peste tot, Eugen Suman e așteptat în Bronx, Dan Sociu are întotdeauna ceva de spus, iar eu m-am blocat numărînd încontinuu pînă la șapte. Apoi aterizăm, ne amprentăm, ne dăm datele personale cadou statului american, sărim în trei taxiuri și oprim în Manhattan. De aici începe viața hiper-și-para-text, la intersecția 3rd Avenue cu strada 38, desigur, în partea de est. Aici e sediul ICR New York, unde s-a născut proiectul *The Missing Arm of Venus*.

Street, Art & Poetry

Ca și în basmul cu zece negri mititei (Nina Cassian și Saviana Stănescu ne așteptau deja în New York), din noi au rămas doar nouă. T.S. Khaxis nu a mai ajuns, dar asta nu înseamnă că nu a fost acolo. Ambele seri de lectură (3 mai, la KGB Bar și 5 mai, la Auditorium-ul ICRNY) au început cu textele lui, iar la cea din urmă a avut și un scaun care-l aștepta. La fel cum în cadrul Festivalului PEN World Voices a existat scaunul gol în semn de protest față de scriitorii și jurnaliștii întemnițați în China. Fiecare cu China lui.

E interesant să vezi oamenii relaxați care vin să audă poezie, să se ducă cu

fluxul ei pînă la capăt, să bea în acest timp o bere. La KGB Bar, unde MC au fost Saviana Stănescu și Sharon Mesmer, vegheați de Leninul blind de pe pereți, s-a citit profesionist într-un spectacol programat să țină cît trebuie, adică o oră și jumătate. Digitali cum ne știm, s-a tras totul în cameră și descărcat pe YouTube. La a doua lectură, din 5 mai, spectacolul a aparținut Ninei Cassian și Norei Iuga; bănuiele noastre merg spre ele că ar fi dezlegat enigma brațului lipsă al zeiței. Alți bănuți sînt Alex Harding și saxofonul său, care au intervenit și au dat ritm ție stare pe tot momentul lecturii. Mai mundani, noi am încercat să rezolvăm ciocnirea civilizațiilor, pe timp de seară, folosind trasee obscure între Manhattan și Brooklyn. Și un taxi-fantomă, lucru ireproductibil pe YouTube.

Cînd credeam că se vinde Yahoo!

Din prima zi, poezii sînt o grădiniță mobilă. Se pierd pe străzi și apar în locurile la care visau, stau cu ochii în reclamele din Times Square și fac apoi fix invers în textele lor, sînt cei mai buni prieteni ai regimului Bush care cere *If You See Something, Say Something!*, iar ei se conformează, scriind chiar tot din ceea ce se vede și, desigur, mai ales din ceea ce nu se vede. Deodată viața se transformă într-o tablă de șah imensă, cu variațiuni febrile (locuim la 38 cu 3 totuși), atenția e sporită, orice lucru are un preț și o taxă (pe care uităm s-o calculăm), iar book-

busting am încercat cu Dan Sociu pe o carte numită *Fetish* (vroiam s-o intituiam „o carte românească a plăcerii” și să semnăm Răzvan Țupa) pînă a venit un domn hispano-american care păzea aerele dintre rafturile librăriei Barnes & Noble și ne-a închis aparatul foto. O altă gardiană s-a oprit la secțiunea de poezie și, prin walkie-talkie, a citit turmului de control al industriei de carte un poem de dragoste.

Dacă nu ați văzut ritualurile de împerechere bazate pe travestire și nici nu știți ce fac studenții francezi la New York, înseamnă că nu ați ajuns în *The Apartment*, un club pe două nivele, unde grădinița a debarcat în scopuri de documentare. Atingînd și pragul maxim de coolness, grădinița s-a inserat relaxat în viața de noapte a orașului, fiind prezentă la orice petrecere sau conferință, fie în loftul minunat al Institutului Cultural Maghiar (unde Jeffrey Eugenides a fost surprins în ipostaze de tabloid), la Morgan Library, unde Ian McEwan s-a întreținut cu Steven Pinker (despre conversație!), sau chiar pe Brooklyn Bridge, unde nimeni nu s-a aruncat în gol. Apoi ce să alegi între scaunul care crește singur (din expoziția *Design and the Elastic Mind* de la MOMA), *Originea lumii* a lui Courbet (în trecere pe la Metropolitan Museum of Art) și instalațiile lui Cai Guo-Qiang din muzeul Guggenheim?

Pe aeroport, la plecare, am băut o Coca-Cola originală. Singura. Cu toate că nici acum nu știu de ce e interzis să zici „fucka-cola” în loc de Coca-Cola.

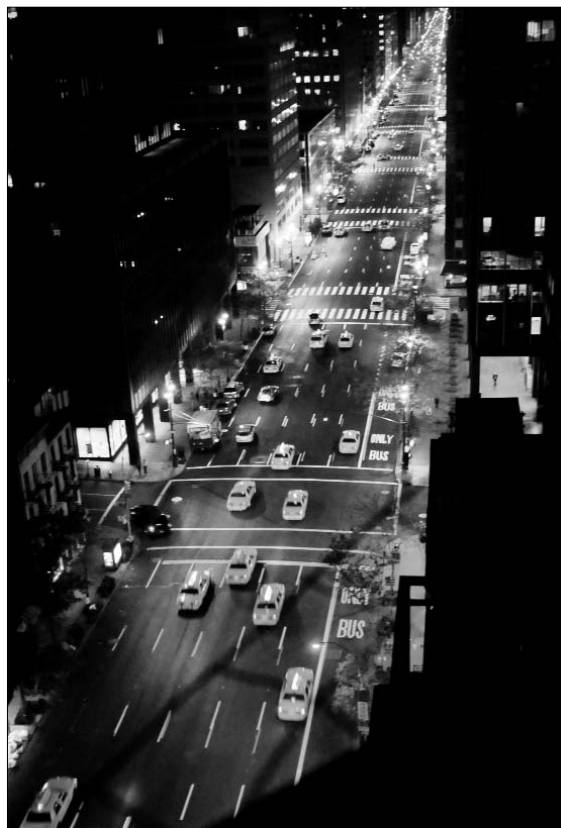

FOTO: Oana Marian

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu & Emil BRUMARU

Fragment cu teatru

Emil Brumaru: De prin clasa a șasea am stat vis-a-vis de teatru. Făceam parte din „gașca teatrului“. Băteam mingea, ne uitam cum joacă popice actorii pe o pistă amenajată anume, de ciment. Petre Gheorghiu, mort acum, era cel mai bun la popice! Dar prima dată când am „intrat“ în teatru a fost prin clasa a doua. Locuiam la Belcești, o comună din județul Iași. Mi-a luat bilet o mătușă de-a mea, mai emancipată. Aveam locuri la balcon! Am ajuns după ce începuse piesa, o feerie... Și am intrat direct în basm! Atunci m-am îndrăgostit de Virginica Bălănescu, o actriță ce juca pe Ileana Cosânzeana... Bălăioară, mignonă, cu un accent dulce-moldovenesc...

Veronica D. Niculescu: Și o chema Virginica!... Totuși, cred că v-ai îndrăgostit de Cosânzeana. Eu îmi amintesc de Crăiasa zăpezii, se legăna pe-o semilună și avea păr argintiu, nemeiapomenit de lung. Tot vreo 8 ani aveam. Dar nu locuiam lângă teatru, ci la marginea orașului. De la blocul nostru începeau dealurile, erau acolo niște flori uriașe, cum nu mai există acum, și niște fluturi... Și libelule metalizate! Trecea un pîrîu, mergeam la plajă... Nu mai există nimic din toate astea. Dar ce mătușă emancipată! Cite daruri ne fac mătușile... Pe la 10 ani, mi-am cunoscut două mătuși, actrițe la teatru german. Prima vizită – o casă veche cu etaj, un balansoar cu șine late, scrișind la cea mai mică atingere, două paiațe uriașe, tolarine în colțurile canapelei – miini lungi atîrnînd spre podea, bărbia în piept, costume cu romburi colorate – catifea verde, o balustradă de lemn, un prînz cu vinat, armele... O fată mofuroasă privind în farfurie. Aș fi vrut să îmi ghicească dorința, iar la sfîrșitul mesei, ca prin minune, să îmi dăruiască ori balansoarul, ori una dintre paiațe. Dar lucrurile care nu ni se

dăruiesc sînt cele care ne rămîn în suflet.
E.B.: Actrițele! Fascinația de care erau înconjurate... Trăiam la Dolhasca, venisem în Iași la părinți, mă aflam în vizită la o actriță... de fapt era o mică petrecere... Și una din ele, pe care o știam din vremea studenției mele la medicină (recitase Eminescu!) se cam cherchelisase... Se tăvălea pe podele, ca pe scenă, și mă tot întreba: nu-i așa că actrițele au ceva fascinant? Și iar se tăvălea... cu părul lung măturînd covoarele...
V.D.N.: Și ce i-ați răspuns? Răspunsul meu e o povestioară: una dintre mătuși a jucat în *A unsprezecea poruncă*, filmul lui Mircea Daneliuc. Da, era fascinantă. Murea înghețată și, prin tunica militară, continua să-i curgă laptele din sîinii cumva încă vii. Ningea peste ea, cum stătea așezată în mijlocul pădurii, și kăki-ul se albea, de la zăpadă, de la lapte... Era fascinant. Tăvălitele pe scenă sînt altă categorie. Dar ne tăvălim toți, pe-o scenă sau alta, depinde pe unde ne-apucă disperarea...

E.B.: Se mai poate tăvăli omul și de bucurie, nu numai de disperare. Tăvălite sînt și clătitele!
V.D.N.: Și de rîs! Și gogoșile, prin zahăr praful (și știu ce am de citeva zile, doar la bunătați îmi stă gîndul...)
E.B.: Aici plouă detestabil... Că veni vorba de teatru... Lîngă cel adevărat, în reparații infinite, se construiește un teatru din lemn, mai micuț! O să trec azi să las o carte pentru Frunză și Brand...

V.D.N.: Un teatru micuț, de lemn! Cu actori mici, din aceia care se rotește la ora exactă? În Sibiu există – de fapt, în Hermannstadt – acum citeva sute de ani, un teatru cu loje din lemn detrandafir. Aici e un soare demn de fluturile alb.

Razvan Tupa, Eugen Suman și Saviana Stănescu

NY was kinder to us

Dan Sociu

plimbat prin Duty Free și n-am cumpărat nimic.

1. Plecarea

Era o dimineață de mai mohortă în București, așa că m-am hotărît să iau un avion spre New York și să mă ridic deasupra norilor, la soare. E o schemă la fel de bună ca să scapi și de aglomerația din metrou, de cea de la Piața Unirii mai ales. Chiar în timp ce-mi așezam bagajul de mîna lîngă cel al Elenei Vlădăreanu m-am gîndit la asta și, pentru citeva clipe, la amărîții de jos care se duc la muncă îngheștii ca șobolanii în conservă, dacă ar exista așa ceva, conserve cu șobolani, adică. „E bine să scrii poezie; poezie apreciată de mainstream, dar nu și de underground, sau apreciată în underground, dar nu și de mainstream, sau, cu atât mai frumos, apreciată și de mainstream, și de underground sau deloc apreciată, nici de underground, nici de mainstream, nici de Adriana Gheorghie, dar care-i place lui Cristi Neagoe, de exemplu, iar asta poate fi de ajuns să nu-ți plătești singur sau să-ți plătească firma, ca oamenilor obișnuiți, biletul de avion.“ Am oftat mulțumit și m-am așezat lîngă Elena, care tot drumul a chicotit urmărind pe un ecran o veșniță agățată în cîrlige de rufe.

2. Întoarcerea

Aproape mi se terminaseră cei 370 de dolari pe care mi i-a dat ICR-ul, așa că am hotărît să mă întorc la București. Mai aveam o bancnotă de 50, cu care m-am

3. Ce s-a întimplat între

În primul rînd, Vică a uitat să mă filmeze cînd am citit la KGB Bar, dar pe Kostea nu te poți supăra, el e unul dintre puținele bunuri comunitare pe care tinerii scriitori le prețuiesc cu adevărat. Îmi amintesc ce trîști eram toți cînd i-a reeditat Tzone cartea, aia cu care debutase la 14 ani, drept pentru care cineva a lansat pe la Gaudeamus zvonul sinistru c-ar fi murit Vică. Nu e adevărat, Kostea e viu, Nina Cassian poate să depună mărturie. Și, sincer, dacă nu ne-ar fi numărat el din cînd în cînd, ca o comandantă de detașament sirguincioasă, cred ca ne-am fi întors mai mulți de șapte în țară. Iar poeziile lui cu „lecții de Internet pentru Oana“ chiar merită băgate în manuale, ar fi mai utile și mai frumoase decît o grămadă de prostii urite și ornamentale de pe acolo.

Dar să revenim la mine – locurile mele preferate din tot New York-ul au fost așa: balconul Corinei Șuteu, la etajul 17 al clădirii consulatului, grădinița de copii *Basic Trust*, unde am fost cu prietena mea Oana Marian și cu Sam Grossman de la trupa Wowz, care le-a cîntat la chitară celor mici, și acoperișul institutului maghiar unde, pentru că una dintre cele două toalete era stricată, ieșeau din cînd în cînd la un pipi și o țigară Eugenides, Rushdie, Esterházy și alții, din ce în ce mai mulți, pînă cînd, la un moment dat, superparty-ul de dedesubt s-a mutat la etajul 102 (aprox.), la aer, sub marea de elicoptere. Și toți dansau.

4. Ice-cream factory, China Town

Ăsta e, de fapt, locul meu preferat, care nu e tocmai un loc, e mai mult așa, o reverie pe care te tot dai, ca iarna pe suiuc.

5. Neagoe

Cristi cunoaște pe toată lumea din New York și din București. Cristi poate să-ți facă intrarea în aceeași noapte în cluburi studențești, unde să pălăvrăgești cu artiști chiliene, și în cluburi cu yuppies, genul ăla de loc superfitzoz în care, din cînd în cînd, apare cite cineva și încearcă să-i vîndă cocaină lui V. Leac. Criste se duce fermecător la Llosa sau Rushdie și le bagă pe gît cartoline cu poezii românești. Și îi prelucreză așa de frumos, încît la sfîrșit aceștia îi mulțumesc cu ochii strălucind de recunoștință. Aerul lui de Holly Golightly masculin, combinat cu eficiența managerială a Corinei Șuteu, face din ICRNY o instituție românească sexy (în sfîrșit, slavă Domnului!).

6. Succese pe linie

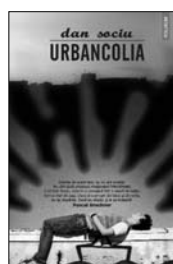
Revista „Calque“ va face în iarnă un număr cu noi, Editura Open Letter ne-a curtat un pic, Sharon Mesmer (căutați-o pe youtube, e foarte amuzantă), un fel de vedetă „locală“, ne-a îndrăgit. Cum ar zice un alt poet municipal, John Ashberry, „NY was kinder to us. The streets offered a variety of directions to the foot/ And bookstores where pornography is sold“.

SEMNAL

Dan Lungu, *Proză cu amănuntul*, ediția a II-a revăzută, colecția „Ego. Proză“, Editura Polirom, 280 de pagini, 29.95 lei

„Autorul simte chehovian și vede gogolian, atmosfera prozelor sale e însă kafiakian; microrealismul alcătuit din prefabricate postmoderne ascunde drame abisale. Dan Lungu excellează în surprinderea penibilului micilor acte ratate, sînt proze ale *intimității ratate*. Antieroi săi evadează sporadic în reverii, fabulos oniric, nostalgii, problematizări, taclale, dar sfîrșesc prin a recădea în plasa de siguranță a banalului.“ (Paul Cernat) „Ca prozator, Dan Lungu este foarte convingător. «Dur» și matur, cu știința și puținta construcției unui personaj, cu o viziune sumbră asupra lumii, pe care o exprimă fără prea multe menajamente pentru sensibilitățile cititorului, încercînd mai mereu să-și răsucească ingenios povestirile, astfel încît aceiași cititor să nu aibă motive de plictiseală, cu două-trei «căderi» datorate tocmai acestei ingeniozități cu orice preț («Eroi și eroi...», «Fotografiile mătușii Eliza»), Dan Lungu este un tînăr prozator de indiscutabil talent.“ (Daniel Cristea-Enache) „Nu există proză în acest volum peste care să treci plictisit sau care să-ți «trezească» indiferență critică. Sînt toate scrise cu un condei sigur, în registrul unui realism temperat, săgetat pe alocuri (în părțile esențiale) de unde lirice.“ (Bogdan-Alexandru Stănescu)

Dan Sociu, *Urbancolia*, colecția „Ego. Proză“, Editura Polirom, 208 pagini, 27.95 lei

Urbancolia reprezintă debutul editorial în proză al lui Dan Sociu. „Înainte de acest text, eu nu am existat. Nu sînt decît produsul imaginației infernalitate a lui Dan Sociu, care m-a conceput, într-o seară de betie, într-o crîsmă din Iași. Dacă el s-ar opri din băut și din scris, eu aș dispărea. Dacă eu dispar, și el se evaporază.“ (Pascal Bruckner) „Dan Sociu este cel mai important purtător de cuvînt al chestiilor de genul viermi, musculițe și ploșne. Nu avem asemenea poezi în engleză. Limba noastră s-a oprit pe undeva pe la bestiarul lui Ted Hughes. Avem poezi buni pe pisici, ca Anselm Hollo, și cred că și William Pitt Root a scris bine despre cîinii lui, dar cam asta e tot. Iubim versul visceral al lui Sociu «Un fel de vierme intestinală împarte formulare». Știm cine e viermele: e Statul.“ (Andrei Codrescu)

Un oraș de poezie (cu un interludiu folcloric)

Răzvan Țupa

**Jazz pe românește
cu saxofon american
în Auditorium**

Un oraș în care tot timpul m-am gândit că dacă aș vedea un elefant coborând pe patine cu roțile pe 3rd Avenue, făcând stnga pe 38th Street, mi s-ar părea un lucru absolut normal. Și asta a fost cea mai poetică săptămână pe care am petrecut-o vreodată. Vroiai Vermeer, căutai să ajungi la Metropolitan, Klimt, la Neue Galerie, Van Gogh la MoMA, demente cu o hațtă de lupi într-un salt frânt, la Guggenheim.

**KGB sau Krainski
Gallery Bar**

Te-ai gândit că se poate reacționa la poezie aproape ca la un spectacol pasionant? Eu unul mi-am închipuit că da, iar la prima lectură din New York, organizată de ICRNY, asta s-a și întâmplat.

După ce cu o zi înainte te învîrți la cocktail printre cei care se înghesuie să vorbească cu Eco, Rushdie sau Llosa, nu te miră foarte mult că barul ales drept locație pentru prima lectură devine tot mai neîncăpător. În același timp cu lectura noastră, la parterul barului se juca o piesă de teatru. Peste drum se vedeau lumile din Teatrul La Mama, ceva mai devreme trecusem pe lângă Institutul de Teatru Lee Strasberg (cel la care de jumătate de secol se înghesuie vedetele să studieze actoria).

Chiar și așa nu te aștepti să rămâni uimită gazda lecturii și să întrebe în sală: „Nu cumva sîntezi așa entuziaști pentru că sîntezi români?”. Și din sală, jumătate dintre spectatori să ridice mîna spunînd că sînt orice altceva decît români, dar că le plac poeziile invitaților din România.

Distribuția a fost următoarea: Nora Iuga, Elena Vlădăreanu, Dan Sociu, Vasile Leac, T.S. Khasis, Eugen Suman, Constantin Vică, Saviana Stănescu, Nina Cassian, Adam J. Sorokin, Sharon Mesmer, Corina Șuteu, Silvia Rogoza, Cristi Neagoe, Oana Radu și, foarte răcit, subsemnatul.

A doua lectură a avut o audiență mai degrabă românească. Mult mai liniștită, aplaudînd ordonat după fiecare text. Interesată mai degrabă de relația noastră cu conceptele tradiționale ale poeziei. O parte dintre americanii care au venit la seara de poezie de la Sala Auditorium a ICRNY erau dintre cei pe care i-am cunoscut la petrecerile PEN-Clubului și de la care primisem mailuri chiar a doua zi după ce i-am întîlnit.

Pe lângă poeme, Alex Harding a făcut să sune poezia românească a jazz.

Undeva era ziua României

Într-un colț al Manhattan-ului se importaseră vedete teve și dansuri populare din România pentru o sărbătoare (evident) românească. Oricît am vrut să ajung, nu am reușit (răceala, lucrurile de văzut, dar cel mai mult cred că m-a speriat formula „puteți să vorbiți pe scenă”). Așa că mi-a rămas doar să întreb: „Chiar erau mici și papuci de plastic la vînzare, cum mi s-a spus că s-a întîmplat?”. De vreme ce manifestarea se auto-proclamă „cel mai semnificativ eveniment

românesc din afara granițelor țării”, în care „mari artiști ai muzicii populare și ușoare din România și Statele Unite ale Americii au validat încă o dată valorile noastre culturale și etnice” (Ziua USA), trebuie să recunosc că numai de „Cîntarea României” resuscitată nu simțeam nevoia.

**De ce am multe fotografiile
cu ghidul în mînă**

La un moment dat, Adam Sorkin a adus un volum cu Generația Beat în New York. Pe oriunde mergeam, găseam locul în care au cîntat Billie Holiday, barul în care Kerouac încerca să îl găsească pe Charlie Parker și podul pe care trebuie să treci pe jos din Manhattan spre Brooklyn, unde Ferlinghetti a recunoscut că nu poate să meargă atît de mult pe jos și unde Hart Crane și Federico Garcia Lorca s-au întîlnit fără să poată să schimbe prea multe cuvinte, pentru că translatorul nu se simțea bine.

Foarte aproape, acolo am stat să numerotez cu Constantin Vică obiectele care treceau pe East River.

Am așteptat să văd elefantul acela trecînd pe spate printre bucățile de lemn și sticlele care se înghesuiau aproape de mal. Ar fi putut trece în orice moment.

V. Leac și Eugen Suman inspectează hamburgerul de 1 dolar

Taxi (II)

Pe cît de asemănătoare sînt ideile directoare ale taximetristilor noștri, pe cît de unificat și omogen este etosul breslei (mai toți au nostalgia lui Ceaușescu, de fapt a tinereții lor, și vorbe urtite despre patronii de azi, de la care totuși își cîștigă pîinea), pe atît de mare le este varietatea temperamentală.

Nu doar ce-ți explică omul de la volan e important, ci și felul în care o face: doctoral, metodic, detaliat, ca unui ins mai greu de cap; ori în tirade involburate, pline de digresivități; ori pe scurt, foarte pe scurt și esențializat, la modul apoftegmatic. Stilul de a purta conversația și a

transmite clientului de-o jumătate de oră o întreagă filosofie de viață se suprapune ori nu stilului de a conduce mașina. Am întîlnit șoferi la care călcarea pedalelor și emiteria propozițiilor adînci se inscriuau într-un același ritm; după cum am avut plăcerea de a cunoaște cîteva nativii taximetristice complexe: oameni care conduceau ca niște nebuni, vorbind puțin și dens, ascultînd chiar muzică simfonică; și inși la care debitul verbal era incongruent cu manevrele lor din trafic, molcome, leșinate, fără pic de imaginație.

Bine, nici cu șoferii hiperimaginativi să n-ai de-a face! O dată am crezut că nu mai ajung întreg la ședința

săptămînală a „României literare”. Taximetristul care mă luase imediat, cu o suspectă generozitate, conducea într-un mod pe care nu ezit a-l numi criminal. O lua pe contrasens, făcînd cu farurile mașinilor care mergeau pe sensul lor, ținea mobilul într-o mînă și țigara în alta, executa niște depășiri cum nici în jocurile pe computer n-aș îndrăzni. Nu părea să aibă frică de nimeni și de nimic. Cînd un polițist l-a oprit în dreptul Gării de Nord, am scos un suspin de ușurare. Dar ce i-o fi îndrugat el agentului, cum l-o fi dus cu vorba, cert e că în două minute s-a întors triumfător la mașină – și cursa infernală a continuat. La ședința de redacție, am fost în

miercurea aceea foarte tăcut; și stînd pe fotoliul lui Argezei, mă uitam cum îmi tremură încă picioarele.

Dar acesta e un caz atipic, un șofer ieșit din banda de frecvență. Mai răi mi se par taximetristii care accelerează abrupt și frînează imediat după aceea, fiind evident pentru toată lumea că nu au pe unde să se strecoare. Probabil că-și verifică motorul mașinii sau circulația lăuntrică. Sînt atît de absorbiți de condusul lor în doi timpi, *repede înainte-brusc pe loc*, încît n-au vreme să vadă că omul de lângă ei e alb ca varul și se gîndește cu duioșie la transportul în comun.

O secvență terifiantă, care m-a și făcut să-mi rememorez

Ce am înțeles din New York

Elena Vlădăreanu

► Primul lucru au fost acele vase de wc despre care Peter Collet spune că sînt în așa fel făcute, încît nu poți trage apa fără să vezi totul. Apoi m-am întrebant de ce ușile de la toaletele publice, din baruri și din aeroport sînt atît de scurte, după modelul rochiilor care încep de la sîni și ți se opresc imediat sub fund. M-am întrebant și de ce ușile batante ale toaletelor din barurile fancy nu pot fi înlocuite, mai ales că la închidere rămîne un spațiu de aproximativ un deget între ele.

► Al doilea lucru a fost că nici măcar faptul că ești în New York, că ești (oau!) în America nu este mai puternic decît o amărită de răceală, ivită între valurile de aer rece din avion, încurajată de aerul înghețat din săli și de cuburile de gheață puse, ca să exagerez un pic, și în ceaiul fierbinte, chiar dacă afară sînt doar cîteva grade.

► În această ordine, al treilea lucru pe care l-am priceput în sfîrșit este că a lua o amărită de răceală de la unul la altul nu e chiar așa o mare filosofie și nici o închipuire, așa că am exersat din greu o săptămînă, așteptînd, aproape cu satisfacție, să mai răcească unul dintre noi pentru a confirma teoria.

► Al patrulea lucru pe care l-am înțeles este că nici măcar talentul și tehnica, nici măcar faptul de a fi unul dintre cei mai citați scriitori din lume nu te împiedică să fii plicticos și prezizibil, și obosit, și îngimfat așa cum a fost Ian McEwan la conferința (cu double ghilimele dacă s-ar putea) avută în cadrul PEN World Voices. De mult nu am mai auzit atîtea platiutidini emise într-un timp atît de scurt, cu aerul de a livra mari teorii ale limbajului.

► Al cincilea lucru pe care l-am înțeles este că nu trebuie să te bucuri

de cum auzi de HBO free, pentru că asta nu înseamnă neapărat filme bune, chiar dimpotrivă. La fel cum am înțeles că un film prost nu este neapărat un somnifer bun. În nopțile cu insomnii cauzate de schimbarea fusului orar (sînt totuși șapte ore la mijloc!) sau de transmisiile matinale (în România) la radio, în timp ce bîjbîiam după telecomandă, îmi spuneam că o să văd un film și o să adorm. La finalul săptămînii newyorcheze, bilanțul poate fi chiar tragic: vreo trei producții cu Michael Douglas și *Brave Heart*, antologia de hăcuieți cu Mel Gibson în rolul principal, și alte trei prostii pe care le-am revăzut cu aceeași ocazie pentru a enspea oară.

► Am mai înțeles că se întîmplă să trăiești printre și cu clișee, chiar dacă le negi cu atîta convingere existența. Eram sigură că o să mă rătăcesc, că o să mă prindă noaptea prin cine știe ce colț dubios al orașului, că o să sfîrșesc împușcată sau, în cel mai bun caz, cu zece kilograme mai mult după ce o săptămînă nu voi fi mîncat decît hamburgeri și hotdogi. Nu m-am rătăcit decît o singură dată, cînd m-am încapățînat să ajung singură și fără taxi la KGB, barul în care am avut prima dintre lecturi. Cît despre îngrășat, cred că a fost exact pe dos, din moment ce nu am avut deloc poftă de mîncare și mă chinuiam să înghit o salată cît se poate de insipidă spre seară. Iar la NY probabil nu se mai poartă hotdogii, pentru că tarabagii de la colțuri se ocupau cu o chestie mult mai migăloasă și mai pretențioasă, respectiv prepararea unui gyros pe o plită cît palma.

► A, și am mai înțeles că mai sănătoasă este o pereche de ghețe, chiar dacă afară sînt 20°C, decît o pereche de opinci de pînză cumpărate la rezezeala. M-au bătut cipicii aia colorați în cîteva ore cît n-au reușit toți pantofii pe care i-am purtat timp de peste 25 de ani.

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

cronologia curselor mele cu taxiul, s-a suprapus cu noaptea zilei celor ce muncesc: 1 spre 2 mai anul curent. Pe la 2 dimineața, luînd un taxi din centru cu gîndul firesc de a ajunge acasă, nu m-am uitat cu atenție la chipul șoferului. După un minut, am realizat că era o femeie. Dar o femeie înspăimîntătoare, abia avînd loc între scaun și volan și care, cînd a întors capul spre mine și mi-a zîmbit, mi-a dat frisoane. Sudori reci. În sintagma „frumoasa și

bestia”, termenii căzuseră acum altfel pe referențialul lor. Avea o strungăreață enormă, prin care, ca în *Alien*, ar fi putut ieși oricînd o limbă aptă să mă înfășoare și să mă ducă încet spre dinții sticloși. Mă gîndeam nu dacă, ci unde mă va omori; și cît sînge va storce din mine. Cînd am ajuns acasă, am ieșit din taxi și am tras ușa blocului după mine, mi-am dat seama de ce mă lăsase totuși în viață.

Ca să vă pot istorisi toate acestea.

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Muzici pe Bega

Vineri, 9 mai 2008, de Ziua Europei, începând cu 21 h, 00 minute, mi-a venit inima la loc. Așa a zis la ora 22.30, prietena mea Magdalena, pe care o alint Cocos: „Nu-i așa că după toată povestea asta parcă-ți vine inima la loc?”. Badabada. Cordurile s-au reușezat ca-n cuib nu doar în toracele noastre, ci în încă vreo 5-6.000 de piepturi de timișoreni, care preț de o oră s-au simțit pe pisuri. Chiar dacă erau la șes, pe malul Begăi, entuziasmul i-a aruncat de-a dreptul în al nouălea cer, fiindcă au explodat de încântare. S-a văzut asta după tonele de aplauze, după miile de uaaaa-uri, după sulete de bravo-uri strigate tot timpul. De fapt, mă pregătesc să vă descriu o sărbătoare cum nu cred că mai fost alta în țară. Nu tu discursuri sfârșitoare, nu convenții sterpe și plicticoase, ci o mega-odă a bucuriei, printr-un spectacol al Filarmonicii Banatului care ne-a lăsat paf. Deși despre vajnica instituție timișoreană a mai fost vorba în *Secretul...* (anul trecut, toamna, cînd orchestra, corul, tunurile, puștile, clopotele ne-au amuțit în fața catedralei cu *Uvertura solemnă 1812* de Ceaikovski), nici nu vă puteți imagina ce i-a trecut din nou prin cap directorului Coriolan Gîrboni. Un spectacol grandios, un show de care ar fi fost mîndru orice oraș prin care curge un rîu sau fluviu. Habar n-am dacă prin lume n-or mai fi fost asemenea desfășurări de forțe artistice pe malul apei, dar zic și eu că directorul Gîrboni, cînd am privit halucinați cum, luminată feeric, pe Bega înainta o gondola, în timp ce Voichița Popa cînta dumnezeiește la oboi *Adagio-ul din Concertul în re minor* al lui Benedetto Marcello (pentru cine n-a uitat *Anonimul venețian*): „e butaforie, e făcută în atelier de prietenii de la Teatrul Maghiar, dar e gondola noastră”. Exact. Poate s-a mai văzut așa ceva și pe alte meleaguri, dar asta a fost extraordinara noastră sărbătoare, premieră absolută

pentru toate direcțiile apelor din România.

Ca să-nțelegeți mai bine: pe o scenă și un ponton plantate pe faleză, vis-à-vis de fosta terasă Flora (acum Yacht Club), corul și orchestra Filarmonicii Banatului au închinat imn de slavă Europei printr-un, să-i zic, aqua-concert. Și dacă ar fi fost un simplu potpourri cu *Valurile Dunării, Dunărea albastră*, cu *Aria lunii* din *Rusalka* lui Dvorak, cu *Muzica apelor* de Haendel și, în final, ca să ne aducă la punctul de fierbere pe toți, cu infocatul *Bolero* al lui Ravel, și ar fi fost destul. Am fi fost mulțumiți. Dar cînd micul și tihnitul nostru canal din cîmpie s-a dat de trei ori peste cap și a devenit el însuși scenă, am încrenenit de încîntare, ca niște copii. Ce-am văzut? Cum s-a perindat o cohortă de caiace cu steagurile țărilor europene, cum 100 de nuferi uriași au plutit molcom pe firul apei, cum a trecut o corabie cu nimfe și cu o rusalkă-sirenă cîntătoare, cum a spintecat apa falnica gondola și cum, în timp ce *Bolerou-ul* suna tot mai dezlănțuit, o luntre în flăcări a sosit din amonte, cu o dansatoare încinsă de torțe, vreme în care, pe mal, grupuri de jongleuri au luminat noaptea cu focurile și scînteile lor. Iar cînd muzica a atins cel mai înalt pisc, din apă au țșnit jerbe strălucitoare de lumini și un sfert de oră jocurile de artificii ne-au luat fața mai ceva ca la revelion.

Poate n-am descris cum și cît trebuie ceva ce, în fond, rămîne nedescris. Degeaba v-aș posta pe youtube show-ul. Tot n-ați simți ce-am simțit noi. Nu vă rămîne decît să mă credeți pe cuvînt și să vă închipuiți ce s-ar putea face pe Dîmbovița, Bahlu, Someș sau Mureș. V-ar mai veni inimile la loc. Sau nu?

P.S.: Ca să vă stîrnesc suplimentar: n-o să treacă mult și nuferii, gondola, luntrea, corabia o să poată pluti șnur de la terasa Flora pînă la Rotterdam.

Drumul către Rai trece prin Iad

Fost boxer, Radu Aldulescu este în prezent unul dintre cei mai originali romancieri din literatura română contemporană. Aldulescu este singurul scriitor român cu un scenariu premiat la Festivalul de la Veneția: scenariul filmului *Terminus Paradis*, regizat de Lucian Pintilie.

Radu Aldulescu a debutat în 1993, cu romanul *Sonata pentru acordeon, roman pentru care a primit Premiul Uniunii Scriitorilor*. A publicat apoi și alte cărți, bine primite de critica literară: *Aman-tul Colivăreșei, Proorocii Ierusalimului, Mirii nemuririi* etc. Cea de-a doua ediție a romanului *Istoria eroilor unui ținut de verdeață și răcoare*, apărută la Cartea Românească, deschide seria dedicată lui Radu Aldulescu.

Miza tuturor romanelor lui Radu Aldulescu este supraviețuirea, dorința de a rezista pînă la capăt. Important nu este să te vindecî, pare a spune Aldulescu, ci să înveți să trăiești cu boala pe care o ai. Drumul către viață este totul, deși călătoria pare dintru început sortită eșecului. În cărțile lui Radu Aldulescu, drumul către Rai trece întotdeauna prin Iad: „Nu reușeam încă să întrevăd capătul drumului pe care o apucasem răsfoind cartea și încercînd să citesc, da, o istorie de o amplitudine monstruoasă, o istorie atotcuprînzătoare, trei pași în sus și trei pași în jos, astfel dădeam tircoale unei lumi pe care o regăseam străină și inutilă, de o nebulozitate toxică, a cărei menire unică era aceea de a mă împiedica să respir”. Drumul lui Relu Golea, din *Istoria eroilor unui ținut de verdeață și răcoare*, este la fel de lung ca și cel al lui K, din *Castelul* lui Kafka: un drum care nu duce nicăieri, dar care trebuie numădat parcurs.

Povestea lui Relu Golea este povestea individului care încearcă să supraviețuiască în lumea celorlalți, într-o lume care nu-i aparține și în care se simte străin. Relu Golea este singurul personaj-scriitor din romanele lui Aldulescu. Opera sa numără treizeci și șase de volume,

scrise toate într-un subsol de bloc. Împreună cu încă doi tineri, Relu Golea hotărăște să evadeze din mizeria și sărăcia în care a trăit toată viața, și planuiește să fugă din țară, visînd mereu la îndepărtatul „ținut de verdeață și răcoare”. Revoluția din decembrie 1989 dă peste cap planurile de evadare ale lui Golea, care, după mai multe peripeții la Timișoara, revine la București, în subsolul lui de fochist. Relu Golea seamănă, în anumite ipostaze, cu „omul din subterană” al lui Dostoievski.

Singurul roman pe care Aldulescu îl scrie în întregime la persoana întâi

Romanul este pentru Radu Aldulescu o formă de revoltă, un instrument de condamnare a comunismului, dar și a răului în general. *Istoria eroilor unui ținut de verdeață și răcoare* a supărat probabil pe unii, căci în carte apar numele mai multor scriitori care i-au adus numeroase omagii dictatorului Nicolae Ceaușescu. Se poate spune că romanul este împărțit în două: în prima parte acțiunea se petrece în comunism, iar în cea de-a doua parte, în postcomunism. Cartea lui Aldulescu vorbește despre o lume a răului, despre singurătate și despre sfîrșit. S-a spus despre *Istoria eroilor unui ținut de verdeață și răcoare* că este și un „roman vesel”, însă această „veselie” nu face decît să ne trimită cu gîndul la „comedia nenorocirii” din scrierile lui Samuel Beckett. Într-un interviu, Radu Aldulescu, „ca orice romancier care se vrea profesionist, cu acte în regulă”, mărturisea că își

dorește să scrie o Comedie Umană românească, de anvergură balzaciană. Un vis asemănător are și Relu Golea, autor a două sute de kilograme de manuscrise și care își propune să scrie peste treizeci de romane, fiecare în jur de șase sute de pagini. *Istoria eroilor unui ținut de verdeață și răcoare* este singurul roman pe care Aldulescu îl scrie în întregime la persoana întâi, iar cititorul poate observa că între autor și Relu Golea, personajul principal al cărții, există o anumită identificare.

Despre Radu Aldulescu, Dan C. Mihailescu spunea într-una din emisiunile sale: „Este singurul prozator român care are exact acea veche experiență de viață a prozatorului american, care știe să mînnce din viață și să o dea înapoi”.

Radu Aldulescu, *Istoria eroilor unui ținut de verdeață și răcoare*, colecția „Proza”, seria de autor „Radu Aldulescu”, Editura Cartea Românească, 2007, 33.95 lei

PHILIPPE CLAUDEL » SUFLETE CENUȘII

Decorul infernului

Odată cu decernarea Premiului Renaudot, în anul 2003, pentru romanul *Suflete cenușii*, scriitorul Philippe Claudel devine o voce importantă a literaturii franceze contemporane. *Suflete cenușii* a fost un roman bine primit atât de cititori, cât și de critică, fiind tradus apoi în mai multe limbi. Povestea începe în iarna anului 1917, undeva în estul Franței, la o distanță de cîțiva kilometri de frontul de luptă, într-un mic orașel de provincie, al cărui nume ne rămîne

recunoscut și unde are loc o crimă. O fetiță de zece ani este găsită moartă în apa înghețată a unui rîu. Cine este vinovatul? Procurorul? Judecătorul Mierck? Un obsedat sexual? Un dezertor? Locurile din romanul lui Claudel alcătuiesc, am putea spune, un „decor al infernului”, iar în acest decor rolul cel mai important îi revine războiului.

Un om se întoarce înapoi în trecut, consemnînd în caietul său amintirile din această tristă perioadă a războiului și

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE AUDE LA

în fiecare vineri, de la 21.10

Cu George Onofrei și Anca Baraboi

TREI RĂSPUNSURI DE LA RADU ALDULESCU

„Ediția a doua a cărții a avut o soartă mai bună”

istoria eroilor unui ținut de verdeată și răcoare a fost receditată anul trecut. Este ținutul de verdeată și răcoare la fel de îndepărtat ca acum zece ani, cînd romanul a apărut pentru prima oară?

Aș începe prin a-ți spune cum a fost primit romanul în urmă cu zece ani, cînd a apărut prima oară. Nu eram tocmai un autor necunoscut. Publicasem trei cărți bine primite de critică și luasem niște premii importante. *Istoria eroilor...* însă a însemnat o cotitură de un anume fel. Știu că s-a scris o singură recenzie despre carte, laudativă, adevărată, și a lui Dan C. Mihăilescu, dar a fost singura. Cartea nu a primit nici un fel de premii și șapte ani după aceea nu am mai reușit să public nimic. N-am decît să pun asta pe seama faptului că există în carte cîteva zeci de nume de scriitori, cu tot cu titlurile omagiilor lor la adresa lui Ceaușescu. O bună parte din ei nu numai că au supraviețuit epocii, dar au și prosperat, ajungînd pe poziții și funcții bune în instituțiile culturale. Un prieten poet, mai bine orientat decît mine, mi-a spus la un moment dat: „Ce-i asta, o delatțiune?”. Îmi era limpede subtextul. Oamenii aștia au mîncat cîndva o pîine bună în sistem și în loc să le fim recunoscători că acum după revoluție ne mai lasă și nouă niște firmituri... Putea fi privit adică de pe o anumite poziție care să facă din mine un delator al autorilor de omagii ceaușiste. Cred că asta s-a și întîmplat, ceea ce înseamnă că romanul și-a atins scopul. Oricum, una dintre ideile centrale era să arate ce înseamnă să fii scriitor în România înainte și postdecembristă. Ediția a doua a avut o soartă mai bună. S-au scris mai multe recenzii, și însuși faptul că mi se pune o astfel de întrebare, „Cît de îndepărtat este ținutul de verdeată și răcoare?”, mă bucură și înseamnă mult pentru mine. Eu unul sint mai aproape de acel „ținut de verdeată și răcoare” decît în urmă cu zece ani și pentru că sint mai bătrîn, și pentru că soarta cărții pare să se fi îmbunătățit substanțial la a doua ediție. În ce privește lumea în care trăim, la care se referă desigur întrebarea ta, ar fi destule de spus. Rezumînd și comprimînd la maxim, aș spune că lumea

merge, în mod evident, spre rău. Trăim, fără nici o îndoială, vremuri ale răului, însă, în mod paradoxal, acest rău duce spre bine, dat fiind că lumea se polarizează, se purifică etc. Cu cît e noaptea mai întunecată, cum se spune, cu atît sint zorii mai aproape.

Relu Golea este singurul personaj scriitor din romanele dumneavoastră. Vă simțiți mai apropiat de acest personaj decît de celelalte?

Relu Golea este într-adevăr singurul personaj-scriitor, iar *Istoria eroilor...* este singurul roman scris de la cap la coadă la persoana întîi. Așa se face că și cititorii extrem de avizați au văzut în acest personaj un alterego și în roman un fel de poveste a vieții mele. Asta nu poate decît să mă bucure. Povestea rezistă, e autentică, veridică etc. Pînă să mă apuc de scrierea acestui roman cred că aș fi avut oroare să construiesc un personaj scriitor. Era totuși cel mai la îndemînă procedeu prin care să spun ce am spus despre felul cum s-a făcut și se face literatură în România. A fost un pariu cu mine însumi să construiesc un astfel de personaj. Am știut că am cîștigat pariul la cîteva luni după definitivarea manuscrisului cărții, cînd am știut că romanul e bun, chiar dacă avea să treacă mult timp

pînă să primesc niște confirmări. Altminteri, relația mea cu personajul Relu Golea este aceeași pe care o am cu toate personajele romanelor mele: afectuoasă și reconfortantă în cel mai înalt grad, și oricum mult mai bună decît cu marea majoritate a oamenilor pe care-i cunosc. Este aia un fel de anomalitate decurgînd dintr-un fel de boală profesională, sint ca atare și încerc să țin cont de ea.

Mai visați la proiectul unei Comedii Umane românești?

Bineînțeles că visez, îmi doresc și-mi voi dori toată viața realizarea unui proiect de genul ăsta, dar îndeobște evit să-mi fac planuri, și chiar să vorbesc despre ele mi se pare de rău augur. Unul din cele mai folositoare lucruri pe care le-am învățat odată cu înaintarea în vîrstă a fost să nu am nici un fel de încredere în mine însumi, mai cu seamă cînd e vorba de scris. Știu și sint în permanență că absolut tot ceea ce am făcut și voi face în viața asta se întîmplă și se va întîmpla – întîmplarea e cuvîntul potrivit, dat fiind că face trimiteri la cuvîntul minune – prin puterea, mila și dragostea lui Dumnezeu.

Pagini realizate de Bogdan Romaniuc

încercînd să descopere criminalul: „Nu prea știu de unde să încep. E foarte greu. Au trecut atîția ani pe care cuvintele nu îi vor aduce înapoi, cu toate chipurile, surîsurile și rîmile. Trebuie totuși să încerc să povestesc. Să povestesc ceea ce mă chinuie de douăzeci de ani. Remușcările și marile întrebări. Trebuie să spintec misterul ca pe un pîntece și să mă cufund în el cu miinile goale, chiar dacă nimic nu va reuși să schimbe nimic”. Personajele, „suflete cenușii”, sint împărțite între bine și rău. Fiecare

personaj are și o parte bună și o parte rea. Culorile sufletului sint albul și negrul, care se combină într-un mod ciudat. Griul este peste tot în roman, probabil cel mai trist roman al lui Claudel.

Mereu în căutarea adevărului, Philippe Claudel explorează universul uman și încearcă să explice raporturile omului cu viața, cu moartea, dar mai ales cu celălalt. Scriitorul ne prezintă o întrebare „comedie” socială, în care bogații rămîn bogați chiar și în timpul

războiului, care nu aduce nici o schimbare pentru ei, iar cei nenorociți continuă să trăiască în mizerie, persecutați și împinși de cele mai multe ori la sinucidere sau nebulie. Întîlnim nume, caractere, personaje și locuri deja cunoscute, din celelalte cărți ale scriitorului și nelipsitul riu, care traversează majoritatea romanelor lui Philippe Claudel.

Traducere din limba franceză de Claudiu Komartin, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 2007, 19.95 lei

VERBA WOLAND

Ruxandra CESEREANU

Spirale de rock (blues) progresiv

Ca simfonie blues-rock, *Stairway to Heaven* (1971) este, probabil, capodopera genului, comisă de trupa Led Zeppelin (*Kashmir* îmi place aproape la fel de mult), alături de la fel de tulburătoare *July Morning* a trupei Uriah Heep. Compoziția începe diafan (paradoxal), mîzînd pe vocea ascuțită și răgușită a lui Robert Plant, gîndită însă ca o incantație picurată cu destulă perversitate. Apoi, treptat, ritmul se accelerează, chitara devine tranșantă, iar ceea ce pînă atunci făcuse vocea lui Plant, începe să facă, firește, chitara profesionistă a lui Jimmy Page, construind o simfonie de sine stătătoare, independentă de cîntecul propriu-zis, gîsînd sonor pe imaginea unei spirale. Dar vocea lui Robert Plant se înnașprește mai apoi și recuperează chitara, sau mai exact chitara lui Page recuperează vocea lui Plant și împreună realcătuiesc simfonia dorită. Există aici o structură contrapunctică, însă pulverizată, fragmentară, vocea și chitara își au, la urma urmei, fugile lor solitare.

Spiralarea cîntecului este însă cea care m-a hipnotizat: nu de la început, efectul se face simțit doar după ce ascuți *Stairway to Heaven* de vreo cinci ori, iar a zecea oară poți chiar percepe vibrațiile secționare, clandestine, suite pe vocea lui Plant și pe chitara lui Page.

Le doresc succes apiniștilor pe spirala Led Zepp, sau mai lejer și prietenește spus, le doresc succes cățărilor! A doua simfonie blues-rock de anvergură, alături de *Stairway to Heaven*, este *July Morning* (ar mai intra aici și *Child in Time*, faimoasa compoziție marca Deep Purple). Uriah Heep nu este trupa mea favorită, dar și în cazul acesta am cîteva sonorități care îmi plac în mod aparte: *Easy Livin'*, *Lady in Black*, *Gypsy*, *Sweet Lorraine*. Capodopera trupei Uriah Heep este însă, firește, cum altfel?, *July Morning* (1971). Deși textul este întrucîtva patetic și melodia trece prin riscul unor sonorități excesiv sentimentale vocal, aici stilul contrapunctic și structura sint realizate prin îmbinarea ingenioasă a claviaturilor, vocii, chitarii și percuției – rolul esențial cred că îl are totuși orga electronică mixată cu chitara. Dar la fel de mult, oricît aș vrea să nu

fie așa, este esențial fluxul emoțional. Din această pricină, *July Morning* este o compoziție care pedalează pe o stare sufletească extremă, să zicem – atac de melancolie acută etc. Îndrăgostiții pătimași, de pildă, pot cathartiza pe această melodie, pentru că ea îi conține și chiar izbutește să îi descarce (și încarce) emoțional, pînă la un punct. *July Morning* mizează enorm pe atmosferă și pe o nostalgie fățișă, care taie răsufllarea (e chiar o suferință de tip dostoevskian prinsă în acest insectar muzical!).

Apoi mai este ceva: senzația sonoră de păpușă rusească – sonoritățile se nasc una din alta și se completează, într-un elan germinativ infinit, dilatabil continuu, de aici fascinația și senzația celui care ascultă melodia că se scufundă într-un vârtej, într-un taifun de cercuri concentrice. Avem de-a face, ritualic, cu marsupii sonore care se dezvoltă în cascadă. Fraza muzicală nu este complicată, dar are, ca și în *Child in Time*, *Stairway to Heaven* sau *Smoke on the Water* (și multe altele) structura de fugă, cu reluări obsedante, spiralate, ce provoacă adicție.

De ce scriu tocmai acum (cu atîta întîrziere) despre cele două simfonii blues-rock? Pentru că m-au obsadat multă vreme în tinerețea mea, însă doar acum am fost în stare să și aștern ceva pe hîrtie despre ele.

» *July Morning* este o compoziție care pedalează pe o stare sufletească extremă, să zicem – atac de melancolie acută etc. Îndrăgostiții pătimași, de pildă, pot cathartiza pe această melodie, pentru că ea îi conține și chiar izbutește să îi descarce (și încarce) emoțional, pînă la un punct. *July Morning* mizează enorm pe atmosferă și pe o nostalgie fățișă, care taie răsufllarea.

Dumitru Ungureanu: „Mai bine de 10 ani, Judas Priest au așteptat ca publicul să ajungă la nivelul lor de expresie. Când, la începutul anilor '80, publicul și trupa s-au găsit pe aceleași coordonate, recunoașterea n-a fost decât consemnarea unei stări de fapt”.

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Metal Go(o)ds

Despre Judas Priest s-au scris atâtea, încât aproape că n-ai mai fi vrut să vă rețin atenția. Ce poți să adaugi la o iconă pictată de-un maestru? Și oare asta e noțiunea potrivită unui început de articol despre o trupă rock? Domeniul e plin totuși de „icoane” (în sensul cuvântului „icon” al limbii engleze). O fi, peșemne, exagerat să socotești imaginile vedetelor din showbiz drept obiect de cult ce împlinește o pornire naturală umană (nevoia de a se închina la idoli), însă realitatea oferă destule proptele acestei blasfemii. La drept vorbind, hulirea „lucrurilor sfinte” e simplă șmecherie de marketing, folosită de-o industrie axată pe vânzare. Cu cât o trupă comite mai multe „blasfemii” și „atentate” la podoarea & valorile consacrate ale societății, cu atât „se vinde” mai bine. Iar când suma obținută din vânzări este suficient de mare, anarhiștii devin Repere, Valori, Zei, ținte ale contestației tinerilor (care, ca să rămânem în domeniu, nu știu nici să țină o chitară în mină, cum zicea un rollingstone despre un punker...). Numai că-n showbiz „mutația valorilor estetice” se desfășoară cu viteza unei motocicletă japoneze, condusă de-un american demont pe un teren accidentat din Țara Galilor...

Acesta e point of entry al iconografiei dezvoltate în jurul trupei Judas Priest – viteza. Motocicleta este chiar element de scenă, intrarea solistului vocal, Rob Halford, făcându-se în unele concerte pe-un superbolid (a cărui marcă o trec sub tăcere, fiindcă nu sponsorizează rubrica de față!). Hainele de piele, țintele metalice pe brățări și curele, decoruri de filme horror, lumini de laser, lama de ras ca emblemă și breloc, multe alte abțibilduri configurează un concept de succes (așa se spune în advertising, *isn't?*) probat în peste 35 de ani de activitate. Se mai pot decela în mixtura publicitară elemente de bază ale mitologiei secolului XX, între care petrecerile cu femei blonde, atitudinile homoerotice (ale lui Halford, homosexual mărturisit), voința de a sparge legea (strîmbă, evident), jaful înarmat asupra băncii, cheful după ora admisă, întrecerea cu mașini tunate, hoinăreala fără țintă etc. etc. Dar nu pentru fleacurile astea iubim noi Judas Priest, zic eu, parafrăzind un autor celebru...

Ca să alcătuesc textul de față, am reascultat în întregime discografia Judas Priest, de la cap la ultima apariție (*Nostradamus*, piesa titlu a noului album). Evoluția este vizibilă. Mai precis, explicită. Primul album se numește *Rocka Rolla*. Trimiterea e paștă sau parodie, luați-o cum vă place. Restul titlurilor sînt la fel de expresive. Multi-semantica lor nu necesită comentarii. Poate doar să remarcăm bogăția simplității. E apanajul limbii engleze, e meritul textierilor, e găselnița departamentului de resort, n-are importanță. Două cuvinte pot sugera atîtea chestii, încît rockerul să-și bată mîntea timp de-o... cutie sau un bax de bere! Schema este aplicată în aproape toate piesele Judas Priest, într-un mod plăcut instinctului. Există, probabil, vreun studiu asupra indivizilor care ascultă astfel de muzici. Accentul cade prea fix acolo unde trebuie, ritmul se intensifică tocmai cînd se simte nevoia, chitărele taie în carne vie fără să doară, toba punctează exact, iar basul domină la nivelul stratului doi fără să deranjeze. Nu cred că exagerez dacă afirm că rockul – puteți să-i ziceți heavy-metal, cum e categorisit – Judas Priest sună ca la carte. Cartea succesului garantat în rock!

S-a spus că Judas Priest și-au înnoit mijloacele de expresie la fiecare decadă, odată cu evoluția gustului public. Aș zice că mai bine de 10 ani Judas Priest au așteptat ca publicul să ajungă la nivelul lor de expresie. Cînd, la începutul anilor '80, publicul și trupa s-au găsit pe aceleași coordonate, recunoașterea n-a fost decât consemnarea unei stări de fapt. Eticheta din titlu a consfințit-o.

Festivalul Internațional al Primăverii la Praga și Anda-Louise Bogza

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga

Ca întotdeauna, Festivalul Internațional al Primăverii de la Praga și-a deschis stațiunea, anul acesta la cea de a 63-a ediție, cu *Ma Vlast*, capodopera lui Bedrich Smetana. Și tot ca de obicei, deschiderea a fost precedată de Concursul Internațional asociat, anul acesta a 60-a ediție, adunînd concurenți oboiști și clarinetiști din

întreaga lume. Întreaga lume nu include, și o spun cu regret, România. Ca și cum școala de instrumentiști suflători români nu ar mai exista din 1959 sau 1974, cînd laureații erau Aurelian Octavian Popa, respectiv Radu Chișu. Pentru comparație, Cehia are în concurs 21 de clarinetiști, iar Franța 15 oboiști!

Duse sînt și timpurile la care la Festival apăreau un Constantin Silvestri, un Sergiu Celibidache, un Mîndru Katz... De cîțiva ani buni, școala muzicală românească nu mai este reprezentată la acest festival, etalon pentru muzica clasică, al Europei centrale și răsăritene. Și totuși, există o excepție despre care țin să vă scriu, soprana Anda-Louise Bogza, solista a Operei ceh.

Cîntînd unul din rolurile în care impune de multă vreme, Anda-Louise Bogza va fi încă odată *Donna Anna* în opera lui Mozart, încheiată și a cărei premieră a avut loc la Praga, *Don Giovanni*. Nu știu cite exemplare din discul ei portret, antologie de arii din operele italiene, apărut la casa *Arte Nova* și laudat de criticii de la „Gramophone”, vor fi fost distribuite și cumpărate de melomani în România. Vă asigur însă că merită să-l ascultați, fie și numai ca o mărturie suplimentară a succesului internațional al școlii de canto românești.

Simplu meloman, amator de operă și trăind la Praga, l-am ascultat cu un interes multiplu. Un gînd iconoclast mă îndeamnă să le amintesc celor responsabili cu destinele culturii românești acasă și prin lume că nu numai Mihai Viteazul a trecut pe la Praga și că plăcile memoriale pe o clădire nu înlocuiesc, în contemporaneitate, scena și respectul pe care le merită unii din artiștii trăind în diasporă. Iar dacă în ultimul mai bine de un deceniu a existat la Praga o manifestare muzicală, demnă de acest nume, sub egida diplomației române, ea a fost o seară pe scena de concert a Conservatorului, organizată direct de soprana română, sub titlul „Anda-Louise Bogza și prietenii ei”. Dar cu o floare...

Depart de mine gîndul de a vă spune că Anda-Louise Bogza nu este respectată. Constat doar că o respectă în primul rînd cehii, grație prestațiilor ei de ani de zile pe scenele Operei de Stat și ale celei Naționale

de la Praga. M-am bucurat să văd că autorul unei impozante monografii, de circa 600 de pagini, dedicată istoriei fostei celebre Opere germane, devenită Opera de stat, a ales-o tocmai pe Anda-Louise în trei ipostaze fotografice, în timp ce alte stele locale de mărime internațională nu se bucură decît de o fotografie*. Vocilor ce mi-ar putea spune că un asemenea gest și implicit mic omagiu nu sînt neapărat relevante le-aș răspunde că Anda-Louise Bogza este și solista de operă care a primit luna trecută Premiul *Thalie*, acordat de criticii muzicali pentru cea mai bună interpretare scenică a anului 2007 din Cehia. Premiul a recompensat-o pentru rolul lui Minnie din *La fanciulla del West*, opera lui Puccini. Iar în paranteză fie spus, cehii, departe de a fi darnici cu artiștii străini ce trăiesc printre ei sau și-au legat cumva destinul de al lor, au meritul de a recunoaște valorile. Și mă gîndesc aici, în ce ne privește, nu numai la Anda-Louise Bogza, dar și la cartea lui Petru Cimpoeșu, vedetă anul trecut în lumea literatilor.

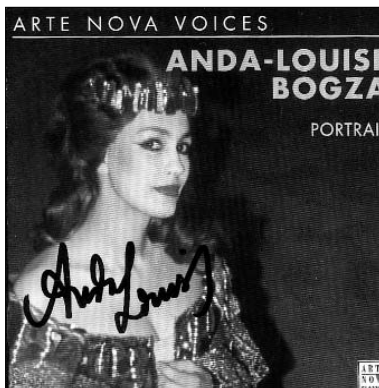
Destinul și publicitatea făcută succesului soliștilor de operă sînt elemente aleatorii și incontrolabile, depinzînd de mulți factori, adesea străini de calitatea

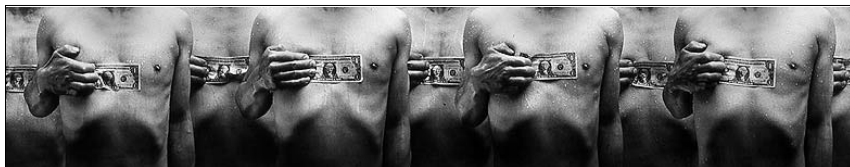
vocii sau de prezența scenică. Destinul a făcut că Anda-Louise, după studiile bucurăstene, să debuteze la Praga la începutul anilor '90, iar calitatea vocii și prezența scenică să-i fie recunoscute și recompensate la Viena, în 1994, la Concursul internațional de canto, cu premiul întâi și cel al publicului. Dacă Praga contemporană nu are o scenă de operă comparabilă în celebritate, celei de la Scala sau Metropolitan, aș spune că succesul Andei-Louise Bogza nu este mai puțin notabil atunci cînd îi ascuți vocea și dicția în limba cehă, în roluri cum sînt cele din operele lui Janáček, *Jenufa* sau *Katya Kabanova* și Dvořák, *Rusalka*. E suficient să-i compari dicția cu aceea a lui Renée Fleming, și ea o preferată a scenei cehi în *Rusalka*, dar, îmi spuneau amatori și profesioniști cehi, cu un cuvînt din cinci recunoșcibil...

Nici scenele internaționale nu îi lipsesc Andei-Louise Bogza, chiar dacă Viena rămîne deocamdată cea mai generoasă printre cele de mare prestație. A fost Desdemona la Liege, Aida la Viena, în cele două opere din Berlin și la Leipzig, Donna Anna la Marsilia, Leonora în *Trubadurul* la Dijon și Budapesta, Tosca la München, Frankfurt, Tel Aviv, Istanbul și Bordeaux, Katya Kabanova la Tokyo, Prințesa străină în *Rusalka*, la Opera Bastille și la Roma, ambele din opera omonimă a lui Dvořák, ș.a.m.d. Personal, îi place să-și amintească *Tosca*, în reprezentare la Mailul muzical florentin, sub bagheta lui Zubin Mehta. Dacă nu altfel, vocea i-o puteți asculta pe site-ul ei, www.andalouise-bogza.com.

Mi-ar fi plăcut să vă scriu mai mult și mai substanțial despre Anda-Louise, dar spațiul nu-mi permite. Nu-mi pot opri însă gîndul că gemele nu trebuie neapărat căutate departe de casă...

* Tomáš Vrbka, *Státní Opera Praha. Opera 1888-2003. Historie divadla v obrychch a datech/A History of the Theater in Pictures and Dates. Slovart, Praha, 2004. 597 pp.*

„Dumnezeu meu e natura, religia mea este arta”

Este greu să scrii despre vise. Sau, în fine, mie cel puțin îmi este. Poate și fiindcă visez rar și vag, iar atunci cînd o fac, uit într-o clipă. Pentru Misha Gording, pentru că numai așa (se) înțelege el, pentru că numai așa (se) pot înțelege și alții, visele trebuie, fără îndoială, să ajungă pe hîrtie. Fotografică.

S-a născut pe 12 martie 1946, în Riga. Războiul abia se sfîrșise. Spune că are sine de evreu și suflet de rus. O biografie stranie, marcată mai mult de umbre decît de oameni.

A fost un copil ca toți copiii. Are „pe undeva” un frate mai mare, despre care nu spune mai nimic, decît că îi este „total opus”. De mamă nu s-a simțit niciodată apropiat, dar își prețuiește tatăl dincolo de cuvinte, deși Boris Gording nu mai este decît o amintire. A devenit inginer de aviație, dar s-a apucat de efecte speciale. Prima fotografie a făcut-o la 19 ani, cînd nu căuta arta, ci un mod în care să se exprime. Singurul mentor la-nedimna făcea portrete și fotografii-documentar. Nu i-a plăcut, era „mai mult sport decît artă”.

S-a lăsat și s-a apucat de citit (Dostoievski, Bulgakov) și de uitat la filme (Tarkovski, de exemplu). La 28 de ani a părăsit Letonia și s-a mutat în Statele Unite, iar acum este convins că a luat cea mai bună decizie. Acolo, cel mai dor i-a fost de linia orizontului, desenată subțire deasupra Mării Baltice. Pe Roza a iubit-o. Era cea mai frumoasă femeie pe care o întîlnise vreodată. A murit într-un accident de mașină pe cînd avea doar 39 de ani.

„Toți luăm decizii pe care le urmăm țîmînd pumnii strînși, sperînd să fie bine. Nu putem face mai mult. Există o analogie între viață și traversarea unui cîmp minat. Toți murim înainte de a ajunge dincolo și, pe măsură ce ne aventurăm mai departe, tot mai multe mine ne așteaptă.”

Gălbenușul

„În 1972, am avut un vis... Lumina lunii se reflectă în pavaj. Ecolul unor pași singuratici pe străduța îngustă. Aud cum se crapă o coajă. Mă uit în sus. Oul gigantic de deasupra mea se sparge, strivit între niște ziduri vechi. Lichidul cald mi se varsă pe față. Atunci m-am trezit și am știut ce aveam de făcut. Trebuia să fotografiez Vise.” Nici una dintre fotografiile sale nu este manipulat digital.

Uneori, nu iese din camera obscură săptămîni întregi. Zice că pictează, numai că nu folosește pensule, ci aparatul de fotografiat. Nu-i place să-și interpreteze lucrările, îi lasă pe alții, e curios ca un copil cînd le află gîndurile și simțirile și

fericit cînd ele nu coincid cu ceea ce știa deja despre o imagine. Deși le fotografiază, pretinde că nu învață din vise, ci din realitate, iar ceea ce știe cu certitudine este că trebuie să își asculte instinctele.

Nu știu cum altfel să-i povestesc viața decît în fraze scurte, cu toate că mă tem să nu le golesc de sens, expunîndu-le sec, într-o succesiune cvasi-cronologică. Îl las pe el mai departe să scrie, să spună, să viseze. Poate contează.

Puterea unui creion

Diferența dintre fotografia analogică și cea digitală seamănă cu diferența dintre un creion și o tastatură. Ambele sînt instrumente de scris. Tastatura e precisă, rapidă, are multe „unele”, greșelile pot fi corectate într-o clipă, iar modificările – făcute

DISPLAY

Diana SOARE

instantaneu. Fără ascuțitori, fără radiere, fără să fie nevoie de suporturi.

Dar ceea ce scrii cu creionul capătă o altă dimensiune, are – fizic – ceva din tine, îți reflectă personalitatea. Va arăta așa cum nimic altceva pe lume nu arată. Va purta o amprentă umană. Amprenta ta. Toate imperfecțiunile vor face rîndurile să trăiască. Produsul unei tastaturi nu poate fi o operă de artă în sine. Produsul unui creion – da.

Același lucru se întîmplă și în fotografie. Imaginea digitală nu are granițe. Singura limitare este imaginația celui care o produce. Fotografia digitală este simplă de folosit, e foarte maleabilă în mințile unui artist priceput și poate da naștere unor lucrări de artă chiar valoroase.

Dar ceva îi va lipsi întotdeauna: imperfecțiunea minții umane. Iar această imperfecțiune are un plus de relevanță cînd vine vorba despre frumusețe și importanță.

Collegeville, Aprilie 2007

Confession

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI

Românii aduc voturi

Făceam o binevenită comparație între procesul electoral românesc și cel italian, pornind de la un aspect straniu, și anume poziția românului, ca individ, față de fenomenul votului.

Dacă ești român în România, ai peste 18 ani și nu ai fost diagnosticat cu vreo urmă de oligofrenie care să te facă incompatibil, atunci ești votant. Intri în secția electorală, te salută președintele, îți dă ștampila, ești cineva!

Că, odată intrat în cabină, o ciudată ceață ți se pune la bibilică și ajungi să votezi toți handicapații, e deja un alt aspect, care ține de natura neamului nostru și de faptul că străbunicii și străbunica au fost frați. Împăturești secretos fițuica și te umfli în pene, de parcă votul tău ar fi cel din urmă și cel mai important. Dar, una peste alta, ai satisfacția că șalării politici ai fost pentru un minut la degetul tău mic pătat cu ceară din ureche.

Situația este cu totul alta în Cizmă. Oarecum oripilați de practicile noastre seculare, de care nu ne putem niciîncind lepăda, catindății mascalțone au simțit potențialul electoral care zace în nespălarea noastră și au renunțat la discursul competițional clasic, manipulînd în interes propriu ura civilizatăului popor italian la adresa

românului. Nimeni nu mai promite redresare economică, fiscalitate relaxată sau pensii. Toți bagă în față promisiunea de a ne expulza cu fulgi cu tot. De fapt, asta e teza de bază, însă succesul în alegeri constă în felul în care promiți că o să scapi de noi, simpla alungare nemaistîngînd setea de răzburare a broscarului. Astfel, unii promit că în fiecare sîmbătă vor fi legați cite doi români în fața primăriei, pentru ca orice italian să-i poată scuipa și lovi cu pietre, puse special la dispoziția lui în cutii reciclabile.

Alții promit locuri de joacă pentru copiii italieni, dotate cu cuști în care să fie închiși copiii români, iar odraslele mascalțonilor să-i poată înțepa cu crengi și sîrme.

În loc de concerte cu Eros, Laura Pausini sau Tițiano Ferro, la modă este un show *mea culpa* al lui Toto Cutugno, în care își cere iertare pentru rătăcirea de a fi cîntat *Ciobănaș cu 300 de oi* și prezintă varianta xenofobă *Pastore di grande merda cazo*.

Putem concluziona că toate măgăriile, furturile și tilhăriile comise de noi sînt un rău necesar, dar reprezintă o contribuție fundamentală la dezvoltarea politică și, implicit, economică a Italiei. Păi, atunci, ce *cafo* mea mai vreți?

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Suplimentul se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3. CP 266, tel. 0232/214.100, 0232/214.111, fax: 0232/214.111

Colectiv editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor șef: George Onofrei

Redactor șef adjuncț: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Ruxandra Ceseranu, Emilia Chiscop, Mădălina Cocca, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vică.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskemasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. Teatru: Mihaela Michaelov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias. Caricatură: Lucian Amari (Jup).

Grafică: Ion Barbu. TV: Alex Savitescu.

Ediția de Iași: Diana Soare

Ediția Națională: Elena Vlădăreanu, R. Chiruță, Veronica D. Niculescu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărei Agenții Rodîp din țară sau oricărui oficiu poștal. Cititorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarif de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului. „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Brazzaville

De mult nu mai fusesem la un concert la care să mă simt așa de bine. N-a fost nevoie să plec nici în Congo, nici în Germania sau Ungaria (unde se făcea pînă acum turism muzical), ci doar pînă la București, unde, pe 9 mai, în clubul Session, au cîntat cei de la Brazzaville. Dacă n-ați auzit încă de ei, nu-i nimic, sînt o trupă indie și deși cîntă extraordinar, sînt mai puțin cunoscuți (în afară de Rusia, unde s-a declanșat o veritabilă manie Brazzaville). Dacă ați auzit și ați venit la concert, atunci rubrica nu e pentru dumneavoastră (pentru că știți dinainte cam ce o să scriu). Dacă însă știți de ei și n-ați mers să-i vedeți, atunci cu greu vi se poate ierta asemenea nechibzuință. Ascultată acasă, muzica lor, combinație sofisticată de genuri, e bună pentru după-amieze însoțite de simțată, cînd viața pare o nesfîrșită leneveală, iar contururile lumii se reduc, reconfortant, la cele ale camerei cu draperiile trase („I blame it on the sun, the smell of clothes and cinnamon“...). Ascultată însă în concert, ea e plină de energie suavă și te face să dansezi, să cînți, să bați din palme sau să zdrăngănești cheile de la mașină/casă în ritm de bossa nova catifelată sau de indie rock cadentat. Cine a adus totuși în România trupa din Barcelona (doar liderul, David Brown, e american), aproape necunoscută la noi, și a mai și reușit să strîngă vreo 400 de spectatori? *Indie Hours*, niște oameni care s-au gîndit că, pe lângă Stones, Kylie și DJ Amsterdam (o fi existînd și unul cu numele asta?), mai e loc și de trupe de nișă, care pur și simplu cîntă foarte bine și pe care chiar ar fi păcat dacă nu le-am vedea live. Concertul Brazzaville e primul dintr-o serie, sper, cît mai lungă de astfel de evenimente (puteți face propuneri de trupe pe care ați vrea să le aducă *Indie Hours* pe site-ul lor, www.indiehours.ro). Atmosferă intimă și relaxată, sunet foarte bun, spectacol cald și muzică despre partea frumoasă (și adesea nevăzută) a lumii în care trăim – așa a fost vineri seară, în Session. Nu cred că puteam cere mai mult de la un astfel de concert. Așteptăm să li se ducă vestea celor de la *Indie Hours* exact atît cît trebuie ca să poată organiza cît mai multe concerte cu trupe la fel de bune ca Brazzaville. Pentru că la noi pare în sfîrșit să fie mai bine ca-n Congo (cel puțin din punct de vedere muzical).

Antibioticul lui Kim Ki-duk: pe-aici vin, pe-aici mă duc

În goana tot mai de prost gust a vremurilor moderne, devine tot mai de bun gust să taci. Doi prieteni pe care i-am vizitat de curînd mi-au dat să văd un film de Kim Ki-duk pe care nu-l vizionasem pînă acum. Era o duminică ploioasă, iar în cartierul lor de case miroase plăcut a asfalt

ud, a verde și a pipi de motan în călduri. Prietenii mi-au (adică „miau, miolau“) făcut cea mai frumoasă recomandare posibilă. „Este cu doi amanți care nu-și vorbesc tot filmul.“ Nimic mai bun pentru o seară de duminică în care plouă și ai la dispoziție trei feluri de ciocolată.

Era vorba de *Bin-jip*, lansat cu titlul internațional *3-Iron* și prezentat la TVR sub titlul *Ménage trois*. Kim Ki-duk l-a lansat în 2004, în același an cu *Samaria* (dar mi-a plăcut mai mult decît *Samaria*).

În film „este vorba“ despre un tînăr care-și petrece zilele colindînd de la o casă străină la alta. Ca să vadă unde nu sînt stăpînii, lasă reclame în ușa și revine mai tîrziu. Nu fură, nu vandalizează, ba chiar spală ruiele murdare ale proprietarilor, stropește florile și repară un ceas stricat sau un cîntar care nu mai merge. Într-o zi se înșală și e descoperit într-o casă elegantă de către tînăra stăpînă. Se plac oarecum, dar nu-și vorbesc. Ea are un ochi vînat și multe mesaje pe telefonul fix de la un bărbat supărat, soțul. După ce supăratul vine acasă și-și umflă mușchii în fața femeii, iar vagabondul îl pune la punct cu niște mingi de golf plasate în piept, cei doi – femeia și vagabondul – o iau din loc și colindă cuiburile altora.

M-am uitat la primele 10 minute din obligație, la următoarele 50 din curiozitate, iar la ultimele 30 cu tot mai mult interes. Cînd am ajuns la sfîrșit, am lăsat să curgă genericul de final, am scos DVD-ul și am dat televizorul pe „mute“, uitîndu-mă ca o toantă la imagini de undeva din Africa, de pe *Travel & Living*, pentru că mi se păreau cele mai calme. Ce vreau, de fapt, să spun este că filmul te lucrează, te face să redescoperi ce bogată în

sensuri e tăcerea, ce bine te exprimi cînd nu vorbești. Nu e un film mut. Toate celelalte personaje vorbesc, chiar prea mult. Iar eroina scoate o singură propoziție, la final. Ce mai e frumos în acest film ciudat și inegal e că autorul său nu face nici un efort să fie logic sau echilibrat.

Un fel de roadmovie modern

Printre alte filme ale lui Kim Ki-duk, mult mai căutate și mai prețioase, *3-Iron* pică strîmb, e un fel de roadmovie modern și la întîmplare, care devine conștient din mers de încercătura sa metafizică, schimbînd la un moment dat macazul. Asta în ultimele aproximativ 30 de minute, cînd eroul aruncat în celula pătrată a unei închisori (acuzat de o crimă pe care n-a comis-o) învață cum să devină invizibil. Desfacerea planurilor se face dintr-o dată, fșșș. Pe albul claustrofobic al celulei (care cumva te trimite cu gîndul la *Birdy*, de Alan Parker, poate din pricina asocierii dintre cuvîntul „pasăre“ și ideea de evadare, dar și, fățiș, la *Blow-up* ul lui Antonioni), umbra eroului devine din ce în ce mai discretă, pînă cînd gardianul isteric descoperă într-o zi celula goală. Dar pe urmă eroul apare din nou în celula, ca să devină din nou „invizibil“ și să evadeze. Luat pe bucăți mai mari sau mai mici, luat în ce-ți oferă la

modul imediat, filmul e înșelător pentru că nu pare să-ți dea mult. Nici chiar secvența de la final, cu apariția eroului „invizibil“ în casa femeii iubite și inițierea unui „ménage trois“ nu e un moment antologic, puțînd părea melodramatic și un pic forțat. Surpriza vine după ce se termină filmul, cînd descoperi că parcă ai luat un antibiotic. A început să acțio-

FILM

Iulia BLAGA

neze la un timp de... după administrație, iar efectul lui e puternic și stabil. Cred că de-abia după ce efectul începe să devină vizibil, adică după ce s-a terminat genericul, începi să vezi filmul. Vizibilul e doar ce vedem cu simțurile astupate de prejudecăți, gelozie sau răutate, spune Kim Ki-duk, așa că să nu ne obosim să ne întrebăm cît de vizibil sau de invizibil era eroul. Filmul său desface planurile. Vedeți, nu e nevoie să mergi într-un sanatoriu cu vevețe ca să faci o baie de liniște.

Bin-jip/Ménage a trois, în regia lui Kim Ki-duk

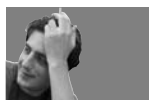
Călăuza

Exterior. Zi. Soare. Gize izbindu-se cu capul de gard. Frumos.

Urcăm o străduță lăturalnică și vedem trei tipi de vîrste diferite mergînd domol, în șir indian. Ca și cum ar urma îndeaproape un șef de trib, o călăuză, fără a îndrăzni s-o depășească.

În dreapta, pe o terasă din fața casei, un moș și o babă. Baba scrie ceva la o măsuță, apoi își îndreaptă spatele și spune:

- O să ploaie.
- Moșul citește ziarul. Îi răspunde fără să-și scoată capul dintre foi:
- Nu-i corect.
- Adică nu mă crezi cînd îți spun că o să ploaie?
- Poate. Dar corect se spune

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

că o să plouă.
– Corect. Dar indiferent de cum zic eu în înseamnă că n-o să mai ploaie.
– De unde știi tu?
– Îmi dau seama după arșița. Mă ia cu fierbințeală.
Își ridică și el ochii, ca și cum ar căuta să vadă arșița concret, ca pe un măr căzut din copac. Însă privirea îi alunecă de la capătul rîndului înspre călăuza celor trei tipi:
– Și pe mine mă ia cu fierbințeală.
În stînga, o vilă în construcție. Zidari înghesuși pe la geamuri, cu chipuri transfigurate de uimire, de parcă li s-ar fi arătat un miracol. Vreo cițiva stau cu gîturile întinse, mai să

cadă de pe schelă.
Pe acoperiș, un muncitor întins pe burtă întreabă rupt de curiozitate:
– Ce-i, bă, ce-i?! Ce-ați văzut?!
Băieții îi răspund cu fluierături admirative.
Facem un pas în lateral. Călăuza celor trei tipi – apași sau comanși care pășesc aproape pe vîrfuri, încercînd să nu facă nici cel mai mic zgomot – e o femeie cu o fustiță lungă de vreo două palme. Nu din aia de stofă, țepănană. Ci una cu volanșe. La fiecare pas al femeii, fusta îi saltă ca un abur, dezvelindu-i întru totul fundul.
Soare. Gize. Frumos. Ca-ntr-o secvență dintr-un film.

ÎNȚÎLNIRE LA IAȘI CU FILIP FLORIAN ȘI ROBERTO SANTAGUIDA

Casa de Cultură a Municipiului Iași „Mihai Ursachi” organizează o întîlnire a publicului ieșean cu scriitorul Filip Florian și cu regizorul Roberto Santaguida. Cei doi beneficiază de o rezidență artistică oferită de Pro-Helvetia, la Centrul de Cultură „Rosetti Tescanu – George Enescu” (Bașcu), prilej cu care au fost invitați și la Iași. În cadrul întîlnirii, Filip Florian – unul dintre cei mai apreciați scriitori români contemporani – va citi, în premieră, un fragment din ultimul său roman, aflat în lucru. Iar tînărul regizor canadian Roberto Santaguida va prezenta scurtmetrajul *Miraslava*, cu care a fost selectat la numeroase festivaluri internaționale de film (printre acestea, recent, și în competiția Festivalului B-EST).

Întîlnirea cu publicul, lectura și difuzarea scurtmetrajului vor avea loc joi, 22 mai 2008, ora 17.00, la Casa de Cultură a Municipiului Iași „Mihai Ursachi” (din Parcul Copou).

ISSN 1584-8272

9 771 584 827 000 179